UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI”

Cu titlul de manuscris

C.Z.U.: 378.091:364-053.88(043.2)

DIWO Veronica

FORMAREA PROFESIONALĂ INIȚIALĂ A STUDENȚILOR ASISTENȚI SOCIALI PENTRU CONSILIEREA EDUCAȚIONALĂ A PERSOANELOR DE VÂRSTĂ A TREIA

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației
REZUMATUL
Tezei de doctor în Științe ale Educației

CHIȘINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. **SANDULEAC Sergiu**, doctor în psihologie, doctor habilitat în Științe ale Educației, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău - **președintele comisiei**
2. **SILISTRARU Nicolae**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău **- conducător de doctorat**
3. **BOROZAN Maia,** doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
4. **GORAȘ-POSTICĂ Viorica,** doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova.
5. **PLĂMĂDEALĂ Victoria,** doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
6. **CREANGĂ Elena,** doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova.

Susţinerea va avea loc în 1 decembrie 2026, ora 14.00, în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Blocul de studii nr.2, Sala Senatului.

Teza de doctor și Rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md)

Rezumatul a fost expediat la 30.10. 2026

Președintele Comisiei: SANDULEAC Sergiu,
doctor în psihologie, doctor habilitat în Științe ale Educației,
conferențiar universitar _____

Conducător științific: SILISTRARU Nicolae,
doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar _____

Autoare: Diwo Veronica _____

© Diwo Veronica, 2026

CUPRINS

Lista abrevierilor 3
Lista figurilor 4
Lista tabelelor 4
REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII 5
CONȚINUTUL TEZEI 9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI 30
BIBLIOGRAFIE 34
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI 36
ADNOTARE (în limbile română și engleză) 37

Lista abrevierilor

RM – Republica Moldova

AS – Asisnța socială

ANACEC – Agenţia Naţională de Asigurare a Calităţii în Educație și Cercetare

GE - grupul experimental

GC - grupul de control

Lista figurilor

Figura 1. Rolurile profesionale ale asistentului social (elaborată de autoare) 12
Figura 2. Cadrul teoretic de explorare a interdisciplinarității în cadrul demersului investigativ privind persoanele de vârsta a treia (elaborată de autoare) 13
Figura 3. Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia (elaborată de autoare) 17
Figura 4. Ariile de studiere a competențelor profesionale (elaborată de autoare) 20
Figura 5. Distribuția valorilor medii pentru competențele profesionale (grafic tip bară) 22
Figura 6. Compararea scorurilor medii între Empatie și Asertivitate 23
Figura 7. Distribuția nivelelor (scăzut, mediu, înalt) pentru cele 10 dimensiuni de competențe 24
Figura 8. Compararea scorurilor test între grupul experimental și grupul de control 26
Figura 9. Compararea scorurilor retest între grupul experimental și grupul de control 27
Figura 10. Evoluția scorurilor medii test–retest pentru variabilele măsurate în grupurile de control și experimental 29
Figura 11. Scorurile obţinute la etapa de test şi la etapa de retest pentru grupul experimental prin evaluare repetată 30

Lista tabelelor

Tabelul 1. Corespondența dintre competențele profesionale prevăzute de Standardul de calificare și componentele competenței de consiliere educațională (elaborat de autoare) 14
Tabelul 2. Reguli ale eficienței procesului de consiliere 15
Tabelul 3. Analiza comparativă a formării competențelor pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia (Republica Moldova – România – Germania) (elaborat de autoare) 16
Tabelul 4. Eșantionul cercetării 19
Tabelul 5. Corelarea ariilor de competență profesională cu instrumentele și variabilele de cercetare 19
Tabelul 6. Statistici descriptive – Dimensiunea „Cunoștințe” 20
Tabelul 7. Statistici descriptive – Dimensiunea „Personalitate” 21
Tabelul 8. Statistici descriptive – Dimensiunea „Social” 21
Tabelul 9. Statistici descriptive – Dimensiunea „Acțiune” 21
Tabelul 10. Structura programului de formare (pe săptămâni) 25
Tabelul 11. Statistici descriptive retest – Grupuri experimentale și de control 26
Tabelul 12. Compararea variabilelor la etapa retest – Test t pentru eșantioane independente 27

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare derivă din dinamica accelerată a procesului de îmbătrânire demografică, care s-a impus drept una dintre cele mai semnificative transformări socio-demografice ale secolului XXI. Îmbătrânirea populației nu mai reprezintă un fenomen izolat sau specific anumitor regiuni, ci o realitate globală, cu impact major asupra structurilor economice, sistemelor de protecție socială, serviciilor medicale și modelelor educaționale. În spațiul *Uniunii Europene,* precum și în *România* și *Republica Moldova,* ponderea persoanelor de vârsta a treia înregistrează o creștere constantă, pe fondul scăderii natalității și al creșterii speranței de viață. Această evoluție determină nu doar presiuni asupra sistemelor de pensii și sănătate, ci și necesitatea redefinirii conceptului de îmbătrânire, dintr-o perspectivă activă, participativă și centrată pe calitatea vieții [44, pp.15-28].

În acest context, devine esențială regândirea intervențiilor educaționale și sociale adresate persoanelor vârstnice, precum și consolidarea competențelor profesioniștilor implicați în lucrul cu această categorie de populație. Asistenții sociali sunt chemați să răspundă unor nevoi complexe – de natură *psihologică, socială, relațională și educațională* – într-un cadru caracterizat de diversitate, vulnerabilitate și schimbări rapide.

Astfel, tema abordată capătă o relevanță deosebită prin necesitatea dezvoltării unui cadru teoretic și aplicativ coerent, capabil să susțină formarea profesională adecvată a specialiștilor și să contribuie la promovarea unui model de îmbătrânire activă, demnă și incluzivă. Studierea și aprofundarea acestei problematici reprezintă o condiție esențială pentru adaptarea sistemului de asistență socială la realitățile demografice contemporane și pentru asigurarea unei intervenții profesioniste, empatice și orientate spre valorizarea potențialului persoanelor de vârsta a treia.

În același timp, abordarea îmbătrânirii într-o manieră activă, participativă și integrativă presupune extinderea sprijinului oferit vârstnicilor dincolo de îngrijirea fizică și protecția socială, incluzând dimensiuni precum *educația continuă, consilierea psihosocială și promovarea autonomiei personale.* Din această perspectivă, *consilierea educațională devine o formă de intervenție emergentă,* cu rol în combaterea izolării, menținerea stimului de sine, dezvoltarea abilităților digitale și consolidarea sentimentului de apartenență socială. Astfel, în contextul transformărilor demografice globale, caracterizate de îmbătrânirea accelerată a populației, se impune cu necesitate dezvoltarea unor practici profesionale adaptate nevoilor persoanelor vârstnice. Între acestea, *consilierea educațională* reprezintă o dimensiune esențială, adesea neglijată, dar cu un potențial semnificativ în promovarea incluziunii sociale, a participării active și a calității vieții persoanelor de vârsta a treia.

Cu alte cuvinte, actualitatea temei este strâns legată și de *nevoia de adaptare a formării profesionale inițiale a studenților în asistență socială,* care trebuie să includă în mod explicit dezvoltarea de competențe pentru consilierea persoanelor de vârstă a treia. În prezent, există încă o discrepanță între cerințele sociale și pregătirea reală oferită de sistemul universitar, în special în ceea ce privește componenta educațională a intervenției sociale în rândul vârstnicilor.

Importanța temei abordate rezidă, așadar, în caracterul său interdisciplinar și inovator: ea propune o reflecție asupra modului în care **pregătirea viitorilor asistenți sociali poate contribui la dezvoltarea unor servicii socio-educaționale adaptate vârstnicilor**.

Înţelegerea procesului de îmbătrânire impune o perspectivă multidisciplinară. Viziunea biopsihosocioculturală, corelată cu ciclurile vieţii, scoate în evidenţă aspectele cele mai semnificative ale procesului de îmbătrânire. Modificările apar la nivelul factorilor:

- *interpersonali* (reţeaua socială, mediul social în care trăieşte individul şi deprinderile de comportament şi comunicare interpersonală);
- *intra-personali* (caracteristici personale de funcţionare: vârstă, sex, ereditate, sistem nervos, personalitate, inteligenţă, motricitate, sistem senzorio-motor etc.);
- *biologici şi fizici* (influenţele unor boli cronice, incapacităţi, boli cardiovasculare, diabet, cancer, boala Alzheimer, care afectează aproximativ 10% din populaţia de peste 65 de ani etc.);
- *ciclurile vieţii,* văzute în relaţie cu momentul istoric al sistemului sociocultural [46, p.420].

Formarea profesională inițială a studenților asistenți sociali trebuie să reflecte această realitate emergentă, prin dezvoltarea unor competențe specifice de consiliere educațională, adaptate nevoilor psihosociale ale persoanelor vârstnice. Or, în multe curricule academice, această componentă este tratată superficial sau integrată într-un mod fragmentar, fără o abordare sistematică și interdisciplinară. Tocmai de aceea, cercetarea propusă vizează un domeniu de actualitate, aflat la intersecția politicilor sociale, educației adulților și gerontologiei sociale.

Importanța temei derivă și din imperativul formării unor profesioniști capabili să abordeze complex nevoile acestei categorii de populație, în concordanță cu principiile demnității, autonomiei și participării active. Prin focalizarea pe consilierea educațională, tema deschide o direcție de cercetare inovatoare, care sprijină reconceptualizarea rolului asistentului social ca agent educațional, nu doar intervențional sau suportiv.

Actualitatea şi importanţa cercetării rezidă în existența unui şir de motive ce generează actualmente nevoia conduitei profesionale în asistenţa socială, printre care vom remarca următoarele: **a)** pierderea orientărilor valorice şi morale pozitive din societatea contemporană nu poate să nu afecteze şi profilul moral al asistenţilor sociali concreţi ca membri ai societăţii, în care ei activează şi în care se întâmplă toate aceste lucruri; **b)** persoanele care îndeplinesc funcţia de asistent social nu totdeauna dispun de o pregătire profesională realizată în instituţiile de profil. Mai mult, în sistemul protecţiei sociale vin, nu rareori, oameni întâmplători, care îşi caută doar un loc de lucru, un salariu, o sursă de existenţă, fără a cunoaşte misiunea acestei activităţi, principiile, valorile şi normele ei morale; **c)** asistenţii sociali nu întotdeauna pot face faţă în măsură deplină sistemului de cerinţe, valori, impus de instituţiile exterioare.

Astfel, datoria sistentului social este ca în toate condiţiile să dea dovadă de profesionalism şi calităţi morale înalte, să depună eforturi susţinute pentru a transpune în viaţă valorile fundamentale, principiile şi standardele etice ale profesiei, ajutând beneficiarul să-şi realizeze toate drepturile la o viaţă decentă.

Interesul pentru această temă este determinat și de actualitatea problematicii în Republica Moldova, unde procesul de îmbătrânire a populației devine tot mai evident, iar sistemul de asistență socială se confruntă cu provocări majore în adaptarea serviciilor la nevoile specifice ale persoanelor de vârstă a treia. Mai mult, în lipsa unor programe bine structurate de educație non-formală pentru persoanele vârstnice, consilierea educațională oferită de asistenți bine pregătiți ar putea reprezenta o resursă vitală în sprijinirea participării sociale, dezvoltării personale și reducerii riscului de marginalizare. Această cercetare devine, astfel, nu doar relevantă științific, ci și necesară din punct de vedere social și instituțional, propunând soluții concrete pentru formarea unei generații de asistenți sociali sensibili la nevoile educaționale ale seniorilor.

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemei de cercetare.

Analiza literaturii de specialitate și a cercetărilor anterioare evidențiază faptul că tema formării asistenților sociali pentru consilierea educațională a persoanelor vârstnice este relativ nouă și insuficient explorată în mod direct, însă convergențe relevante pot fi identificate în trei direcții majore de cercetare:

Studii și cercetări în domeniul asistenței sociale:

- *Occident:* M. Payne [87]; M. Lymbery [83]; C.-J., Marc, D. Makai, C. Bacter [84]; M. L. Savickas [88]; J. Seden [89]; C. Zastrow [91]; M. A. Zimmerman [92], [93].
- *România:* C. Bocancea, G. Neamțu [3], [7]; D. Buzducea [14], [15], [16]; D. Cojocaru [19]; G. Neamţu [48]; C. Zamfir [72]; B. Zani, A. Palmonari [73].
- *Rusia:* И.Г. Кузина [94], Е. Н. Приступы [95].
- *Republica Moldova:* M. Bulgaru [8], [9]; [10], [11]; M. Bulgaru, M. Dilion [12]; N. Sali, T. Gribincea [13]; T. Cernat [18]; M. Diţa [27].

Studii și cercetări pe dimensiunea îmbătrânirii active a persoanelor de vârsta a treia:

- *Occident:* J. Cavanaugh, F. Blanchard-Fields [77]; G. Egan [78]; M. Formosa [79]; S.-B. Merriam, L.-L.Bierema [85]; J. Mezirow [86].
- *România:* R. Fontaine [35]; D.Gal [36]; F. Golu [37]; M. Marshali [43]; I. Mărginean [44]; A. Muntean [46], [47]; S. Rădulescu [54]; E.-A. Stănilă, [64]; A. Teodorescu [68].
- *Republica Moldova:* L. Cuzneţov, C. Calaraş, C. Eţco [24]; E. Losîi [42]; A. Oceretnîi [49]; N. Romanda [56]; L. Salcuţan [58]; I. Simcenco [63].

Studii și cercetări în promovarea consilierii educaționale a persoanelor vârstnice:

- *Occident:* M.-K. Krogsrud, M. O'Melia,, B. Du Bois [41]; A. Bandura [74]; P. Burnard [76]; J. Fox [80]; K. Fund, [81]; S. Vincent [90].
- *România:* A. Băban [1]; A. Bălan [2]; D.-C..Bodi [5]; S.-I. Bodogai [6]; M. Boteanu [7]; M. Cozărescu [21]; I. Dafinoiu, J.-L. Vargha [25]; H. Dumitraşcu [29]; T.-E.Dumitriu [30]; C. Enăchescu [31], [32], [33]; I. Holdevici [38], [39]; D. Ilişoi, A. Lesenciuc [40].
- *Republica Moldova:* C. Calaraş [17]; E. Davidescu [26]; L. Cuzneţov [23]; L. Cuzneţov, C. Calaraş, C. Eţco [24]; Z. Micleuşanu, L. Cuzneţov [45]; S. Rusnac [57]; N. Silistraru [60], [61].

Astfel, numeroase studii au abordat importanța formării inițiale a asistenților sociali în raport cu nevoile societății contemporane. Autori precum M. Payne [87] și S. Banks [75] au subliniat nevoia integrării competențelor etice, de comunicare și de adaptabilitate în programele de formare.

Problema cercetării rezultă din **contradicțiile** existente între cerințele sociale actuale privind sprijinirea educațională a persoanelor de vârstă a treia și starea actuală a formării profesionale inițiale a viitorilor asistenți sociali. Aceste contradicții se manifestă astfel:

- între nevoia crescândă de consiliere educațională a persoanelor de vârstă a treia, determinată de promovarea îmbătrânirii active, incluziunii sociale și învățării pe tot parcursul vieții, și nivelul insuficient de pregătire profesională a studenților asistenți sociali pentru realizarea acestei activități;
- între necesitatea formării unor competențe profesionale specifice consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia și insuficienta fundamentare și valorificare curriculară a unor modele pedagogice care să asigure formarea sistematică a acestor competențe în pregătirea inițială a viitorilor asistenți sociali.

Aceste contradicții generează **problema cercetării**, care constă în insuficienta fundamentare teoretico-metodologică și practică a procesului de formare profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia**.**

Soluționarea problemei cercetării implică determinarea reperelor teoretice, metodologice și praxiologice ale formării studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia și elaborarea unui model pedagogic orientat spre formarea competențelor profesionale necesare realizării eficiente a acestei activități.

Scopul cercetării constă în funtamentarea teoretică și metodologică a formării competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia.

Obiectivele cercetării includ:

1. determinarea reperelor teoretice privind îmbătrânirea activă, consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia și formarea competențelor profesionale în asistența socială;
2. identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare asistenților sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia, cu referire la dimensiunile cognitive, relaționale, etice și metodologice;
3. investigarea modului de integrare a consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia în curriculumul programelor de formare profesională în asistență socială din Republica Moldova și Germania;
4. stabilirea nivelului inițial de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali necesare pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia;
5. fundamentarea și elaborarea unui **Model pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia**;
6. elaborarea și validarea experimentală a demersului de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali, în baza Modelului pedagogic elaborat;
7. formularea concluziilor și recomandărilor privind optimizarea procesului de formare profesională inițială a viitorilor asistenți sociali în vederea realizării consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia.

Ipoteza generală. Pornind de la premisa că studenții programului de studii Asistență socială prezintă un nivel parțial dezvoltat și diferențiat al competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor vârstnice, presupunem că aplicarea unui demers educațional structurat, fundamentat teoretic și metodologic, va conduce la dezvoltarea semnificativă a acestor competențe, reflectată prin îmbunătățirea competențelor profesionale de consiliere educațională a persoanelor de vârsta a treia.

Metodologia cercetării științifice reflectă varii tipuri de cercetare (fundamentală, metodologică și operațională), realizate prin *metode de cercetare:*

a) investigația teoretică, analiza și compararea, sistematizarea şi generalizarea;
c) empirică, experimentală: experimentul pedagogic, chestionarea, tehnici psihodiagnostice;
d) de analiză matematică de prelucrare a datelor.

În experimentul de constatare şi în experimentul de control au fost aplicate trei instrumente de cercetare, descrise în anexele tezei: *1.Chestionar de autoevaluare; 2. Testul Sunteți o persoană asertivă?; 3. Chestionar de empatie (TORONTO).*

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor rezidă în fundamentarea unei abordări integrative a formării profesionale inițiale a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Cercetarea aduce contribuții prin: 1. conceptualizarea consilierii educaționale ca dimensiune a intervenției asistentului social în lucrul cu persoanele vârstnice; 2. identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare realizării acestei activități; 3. analiza comparativă a formării universitare în asistență socială din Republica Moldova și Germania și valorificarea bunelor practici relevante; 4. fundamentarea și elaborarea unui Model pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia, structurat pe componente interdependente – obiective, conținuturi, principii, forme, metode, tehnologii și evaluare – și orientat spre dezvoltarea integrată a competențelor cognitive, relaționale, etice și metodologice necesare

realizării consilierii educaționale; 5. validarea experimentală a eficienței Modelului pedagogic elaborat în formarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia.

Problema științifică soluționată în cercetare constă în fundamentarea teoretico-metodologică și validarea unui demers de formare profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Soluționarea acesteia s-a realizat prin conceptualizarea consilierii educaționale în contextul asistenței sociale, identificarea competențelor profesionale necesare, valorificarea rezultatelor analizei comparative a formării universitare din Republica Moldova și Germania și elaborarea unui Model pedagogic care asigură corelarea finalităților, conținuturilor, strategiilor formative și evaluării. Validarea experimentală a Modelului pedagogic a confirmat funcționalitatea și aplicabilitatea acestuia în formarea competențelor profesionale ale viitorilor asistenți sociali și a creat premise pentru integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul universitar.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea conceptului de consiliere educațională a persoanelor de vârsta a treia din perspectiva interdisciplinară a pedagogiei, asistenței sociale, gerontologiei educaționale și consilierii centrate pe persoană; delimitarea dimensiunilor și componentelor competențelor profesionale necesare studenților asistenți sociali pentru realizarea acestei activități; precum și fundamentarea și elaborarea unui Model pedagogic care explică, structurează și orientează procesul de formare a competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

Valoarea aplicativă constă în posibilitatea valorificării Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, precum și a instrumentelor și demersului formativ elaborate, în cadrul cursurilor universitare, stagiilor de practică și programelor de formare continuă. Modelul și rezultatele cercetării pot fi utilizate de cadrele didactice, coordonatorii de practică și formatorii din domeniul asistenței sociale pentru proiectarea, organizarea și evaluarea activităților de formare profesională, orientate spre pregătirea viitorilor asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia.

Rezultatele științifice principale obținute în cadrul cercetării vizează fundamentarea teoretică, metodologică și aplicativă a procesului de formare profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia. Un prim rezultat îl constituie analiza conceptuală a consilierii educaționale în contextul asistenței sociale a persoanelor vârstnice, realizată prin integrarea perspectivelor interdisciplinare din domeniul educației, psihologiei, gerontologiei și asistenței sociale. Această abordare permite delimitarea și fundamentarea consilierii educaționale ca dimensiune relevantă a intervenției profesionale a asistentului social și oferă repere pentru proiectarea procesului de formare inițială.

Un alt rezultat îl reprezintă identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare studenților asistenți sociali pentru desfășurarea eficientă a activității de consiliere educațională adresate persoanelor de vârsta a treia. Competențele identificate, raportate la dimensiunile cognitivă, relațională, etică și metodologică, constituie repere pentru selectarea și organizarea conținuturilor formării, pentru elaborarea strategiilor didactice și pentru stabilirea criteriilor și indicatorilor de evaluare a nivelului de pregătire profesională.

Cercetarea a permis, de asemenea, stabilirea unor diferențe și convergențe între programele de formare profesională a asistenților sociali din Republica Moldova și Germania, cu evidențierea unor modele curriculare și practici relevante. Rezultatul analizei comparative oferă posibilitatea valorificării experiențelor internaționale și adaptării acestora la particularitățile și necesitățile sistemului de formare profesională din Republica Moldova, contribuind astfel la contextualizarea și modernizarea curriculumului universitar în domeniul asistenței sociale.

Un rezultat științific central al cercetării îl constituie elaborarea și fundamentarea teoretico-aplicativă a Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Modelul integrează și corelează componentele esențiale ale procesului de formare – finalități, competențe, conținuturi, principii, forme de organizare, metode și tehnologii didactice, precum și modalități de evaluare – într-o structură coerentă și funcțională. Din această perspectivă, Modelul pedagogic are rolul de a orienta și organiza procesul de formare profesională inițială, oferind un cadru aplicativ pentru dezvoltarea sistemică a competențelor necesare consilierii educaționale a persoanelor vârstnice. Totodată, acesta permite corelarea dimensiunii teoretice a pregătirii cu experiențele practice și cu cerințele reale ale activității profesionale a viitorului asistent social.

Funcționalitatea Modelului pedagogic este susținută prin validarea experimentală, realizată prin aplicarea instrumentelor de cercetare și analiza datelor obținute. Validarea a permis aprecierea eficienței demersului formativ și identificarea modificărilor produse în nivelul competențelor profesionale ale

studenților, oferind suport empiric pentru aplicabilitatea Modelului în procesul de formare profesională inițială. Astfel, Modelul nu reprezintă doar o construcție teoretică, ci un instrument pedagogic aplicabil, orientat spre dezvoltarea competențelor profesionale necesare realizării consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

În baza rezultatelor cercetării au fost formulate recomandări privind integrarea și valorificarea tematicii consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul programelor universitare de formare în asistență socială. Recomandările vizează actualizarea conținuturilor curriculare, diversificarea strategiilor de formare și consolidarea dimensiunii practice a pregătirii studenților. În ansamblu, rezultatele obținute contribuie la modernizarea și contextualizarea formării profesionale inițiale a viitorilor asistenți sociali, prin orientarea acesteia spre noile cerințe sociale generate de îmbătrânirea populației, promovarea îmbătrânirii active, incluziunea socială și învățarea pe tot parcursul vieții.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat la nivel teoretic prin publicarea în reviste științifice de profil, în culegeri ale materialelor conferințelor științifice. Au fost publicate 9 lucrări științifice dintre care: 3 articole în reviste din Registrul Naţional al revistelor de profil incluse în Lista bazelor de date acceptate de către ANACEC, 6 articole în lucrările conferințelor internaționale și naționale.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice. Principalele rezultate ale cercetării sunt evidențiate în articolele științifice publicate și în comunicările susținute în cadrul conferințelor științifice.

Volumul și structura tezei. Conținutul tezei cuprinde: adnotare (în limba română și engleză), lista tabelelor, lista figurilor, lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice (200 titluri) și 10 anexe. Teza este prezentată pe 150 pagini text de bază, inlucsiv 48 tabele și 21 figuri. Rezultatele obţinute sunt publicate în 9 lucrări ştiinţifice.

Cuvinte-cheie: studenți, asistenți sociali, persoane vârstnice,îmbătrânirea, bătrânețea, senescenţă, senilitate, „vârstă înaintată", „vârstnicul", persoana vârstnică, asistent social, consiliere, consiliere educațională, consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei de cercetare, scopul și obiectivele cercetării, este formulată problema cercetării și elaborate ipoteza generală, ipotezele de lucru și sunt specificate metodele de cercetare.

În **Capitolul 1 - Abordări teoretice privind consilierea educațională în asistența socială a persoanelor de vârsta a treia** oferă baza conceptuală și epistemologică a demersului științific, fiind delimitate și definite conceptele-cheie ale cercetării, cu accent pe consilierea educațională în contextul îmbătrânirii și al asistenței sociale. Capitolul abordează o perspectivă interdisciplinară asupra problematicii, integrând elemente din psihologie, pedagogie, gerontologie și științe sociale. Sunt analizate rolurile și atribuțiile specifice ale asistentului social în procesul de consiliere educațională, subliniindu-se complexitatea intervenției în lucrul cu persoanele vârstnice. Totodată, sunt prezentate etapele și tehnicile esențiale utilizate în consilierea educațională, adaptate particularităților persoanelor de vârsta a treia, aspecte esențiale pentru formarea profesională a viitorilor practicieni.

În plan științific, conceptul de *consiliere* a căpătat contur și consistență teoretică odată cu integrarea sa în limbajul profesiilor psihosocioeducaționale. *L. Şoitu* subliniază faptul că termenul s-a impus în acest domeniu ca împrumut din limba engleză (*counselling*), reflectând dezvoltarea unei practici profesionale distincte, fundamentate teoretic și metodologic. Această preluare terminologică marchează trecerea de la sensul comun al „sfatului" la o *intervenție structurată, bazată pe competențe, principii etice și metode validate științific* [66, p.253].

Astfel, *consilierea,* în accepțiunea contemporană, nu mai poate fi redusă la simpla povățuire, ci reprezintă un *proces complex de facilitare a dezvoltării personale, educaționale și sociale*, centrat pe autonomie, responsabilizare și valorizarea resurselor individuale. În context educațional și social, consilierea devine un instrument de sprijin în gestionarea situațiilor problematice, în clarificarea traseelor de învățare și în optimizarea adaptării la cerințele mediului

O parte dintre dificultăţile înţelegerii *consilierii* - ca teorie şi practică - provin din istoricul acestui domeniu, din modelele mai puţin inspirate furnizate de unele practici din alte ţări, dar şi din extinderea conceptului spre arii mai puţin apropiate de social (juridic, marketing etc.).

Evoluția consilierii ca practică și domeniu de reflecție nu poate fi desprinsă de parcursul istoric al gândirii filosofice. Selecția și cumularea cunoștințelor provenite din multiple sfere ale activității umane – știință, tehnologie, religie, artă, morală și experiență de viață – au constituit fundamentul primelor lucrări de filosofie.

Ideile marilor filosofi antici, precum *Socrate, Cicero, Seneca* sau *Confucius*, au pus accent pe dialog, autocunoaștere, formarea caracterului și echilibrul interior. Ulterior, reflecțiile lui *Michel de Montaigne,*

Francis Bacon, Blaise Pascal, Immanuel Kant, Arthur Schopenhauer și *Leo Tolstoi* au aprofundat dimensiunile morale, existențiale și raționale ale comportamentului uman, consolidând ideea că sprijinul acordat individului în procesul de reflecție și alegere are rădăcini vechi în cultura europeană și universală.

Conform *V. Pascaru-Goncear,* selecția și cumularea cunoștințelor din diverse domenii au stat la baza constituirii primelor reflecții filosofice asupra consilierii [50, p.33].

Referindu-se la această evoluție istorică, *D. Şoitu* subliniază faptul că psihanaliza a fost inițial marginalizată, însă, în primele două decenii ale secolului al XX-lea, s-a extins în mod entuziast în societatea americană, marcând un moment decisiv în afirmarea intervenției psihologice ca profesie distinctă [67, p.582].

Consilierea este relaţia interumană de comunicare dintre o persoană specializată (consilierul) şi o persoană care are nevoie de asistenţă de specialitate şi, eventual, o solicită explicit (consiliatul), aflaţi nu în raportul clasic emiţător-receptor, ci în postura de actori ai unei interacţiuni.

Așa cum subliniază *D. Ilişoi* și *A. Lesenciuc*, consilierul îl ajută pe consiliat să se ajute singur, accentul fiind pus pe dezvoltarea autonomiei și responsabilității personale. Prin urmare, consilierea nu reprezintă un act de oferire directă de soluții, ci un proces de facilitare a autocunoașterii și a autoreglării, în care comunicarea devine instrumentul principal al transformării interioare [40, p.54].

G. Tomşa definea *consilierea* drept „o acţiune prin care se urmăreşte sugerarea modului de a proceda sau a modului de comportare ce trebuie să fie adoptat într-o situaţie dată, sau, în general, în viaţa şi activitatea cotidiană”, iar consilierul persoana care „urmăreşte, prin metodele si tehnicile utilizate, să ofere sprijin clientului său pentru ca el să se adapteze cât mai eficient atât propriei sale personalităţi, cât şi realităţii sociale în care trăieşte” [69].

Potrivit lui *V. Enea*, consilierea presupune o abordare integrată, care corelează dimensiunea educațională cu cea psihologică și socială. Intervenția trebuie adaptată contextului specific al fiecărei instituții și particularităților beneficiarilor, evitând aplicarea rigidă a unor modele standardizate [34, p.533].

De fapt, *consilierea* reprezintă procesul prin care o persoană specializată numită consilier oferă suport, într-un cadru metodologic bine definit, unei alte persoane (client), care este astfel sprijinită în adoptarea unor decizii privind propria viață personală și profesională. În acest sens, *A.-M. Szilagyi* subliniază că demersul consilierii în carieră presupune o perspectivă integratoare, orientată spre optimizarea funcționării globale a persoanei și sprijinirea acesteia în procesul de autocunoaștere și decizie [65, p.15].

În acest sens, *M. Ploşca* și *A. Mois* evidențiază faptul că procesul de consiliere nu se limitează la rezolvarea punctuală a unei dificultăți, ci favorizează o restructurare cognitiv-emoțională care susține creșterea și maturizarea personală [52, p.10].

În literatura de specialitate, conceptul de **consiliere** este abordat din perspective variate, fiind evidențiate dimensiunile educațională, psihologică, relațională și formativă ale acesteia. În continuare sunt prezentate o serie de definiții ale consilierii, selectate și sistematizate de C. Enăchescu în lucrarea *Tratat de psihanaliză și psihoterapie* [32, p.324-325].

Astfel, *C. Enăchescu* subliniază faptul că consilierea facilitează o evoluție pozitivă a subiectului, prin sprijinirea acestuia în procesul de adaptare și reorganizare a experienței personale. Astfel, consilierea este definită ca o metodă educativă și de susținere a persoanelor aflate în situații critice, care impun rezolvarea imediată și rapidă a problemelor ivite [32, p. 324]. Într-o altă perspectivă, aceasta este considerată o formă de susținere psihologică, similară psihoterapiei, destinată persoanelor normale confruntate cu „probleme de viață” [F. C. Thorne, apud 32, p. 324).

Consilierea este privită și ca o modalitate de sprijin pentru persoanele care doresc să atingă un nivel de viață superior, să depășească anumite obstacole și să-și construiască strategii personale de viață, cu referire la maturizarea personalității, integrarea personală și asumarea responsabilității [F. P. Robinson, apud 32, p. 324].

Din perspectiva relației de ajutor, consilierea reprezintă un proces complex, care presupune o pregătire profesională de specialitate și descrie relația interumană de ajutor dintre consilier și persoana care solicită asistență de specialitate [G. Egan, apud 32, p. 324].

O altă abordare evidențiază rolul consilierii în explorarea și înțelegerea propriei identități, dezvoltarea strategiilor de rezolvare a problemelor și luarea deciziilor, fiind delimitate intervenția în situații de criză, intervenția ameliorativă, prevenția și intervenția formativă și de dezvoltare [C. Myrck, apud 32, p. 324].

Consilierea este concepută, de asemenea, ca o relație de sprijin orientată spre cunoașterea de sine, autoacceptarea emoțională, maturizare și dezvoltarea optimală a resurselor personale și profesionale [Asociația B.C., apud 32, p. 324). În aceeași perspectivă, consilierea urmărește sprijinirea persoanei în

înțelegerea de sine, clarificarea raportării la propriul spațiu de viață și la mediu, identificarea posibilităților și soluționarea problemelor emoționale și interpersonale [M. Burks, B. Stefflre, apud 32, p. 325].

Dimensiunea relațională este evidențiată prin definirea consilierii ca un dialog în care o persoană ajută o altă persoană care întâmpină dificultăți semnificative [J. Wallis, apud 32, p. 325]. Într-o abordare centrată pe persoană, consilierea este înțeleasă ca o relație prin care individul este sprijinit să-și exploreze gândurile, emoțiile și comportamentele, să-și identifice resursele și să le utilizeze pentru a face față cât mai eficient situațiilor de viață [F. Inskip, R. Johns, apud 32, p. 325].

Într-o perspectivă psihologică, consilierea este concepută ca o relație profesională bazată pe aplicarea unor teorii psihologice și a unor abilități de comunicare, orientată predominant spre facilitarea procesului de autocunoaștere și schimbare, mai degrabă decât spre oferirea de sfaturi sau exercitarea constrângerii [D. Feltham, apud 32, p. 325].

În ansamblu, definițiile analizate evidențiază caracterul **multidimensional, relațional, formativ și orientat spre dezvoltarea resurselor persoanei** al consilierii. Aceste perspective oferă repere conceptuale pentru delimitarea consilierii educaționale și pentru fundamentarea rolului acesteia în formarea profesională a viitorilor asistenți sociali.

Prin inventarierea acestor definiții se conturează câteva elemente comune esențiale: *caracterul profesional și structurat al intervenției; natura relațională a procesului; accentul pe autonomie și responsabilitate; orientarea spre dezvoltare și prevenție; fundamentarea etică și confidențialitatea.*

Asistenţa socială este definită ca o activitate profesională orientată spre sprijinirea indivizilor, grupurilor şi comunităţilor în vederea sporirii, valorificării sau restaurării funcţionalităţii sociale. Scopul său fundamental constă în crearea condiţiilor favorabile pentru realizarea obiectivelor personale şi sociale ale beneficiarilor, prin intervenţii care facilitează adaptarea, integrarea şi participarea activă la viaţa comunitară.

Practica asistenței sociale se concretizează în aplicarea valorilor, principiilor și metodelor specifice domeniului, orientate spre atingerea unor obiective esențiale: sprijinirea persoanelor în accesarea resurselor și serviciilor, consilierea și susținerea psihologică a indivizilor și microgrupurilor, implementarea sau îmbunătățirea serviciilor comunitare de sănătate, precum și participarea la elaborarea și promovarea legislației sociale. În acest sens, *C. Bocancea* și *G. Neamțu* evidențiază caracterul complex și multidimensional al practicii asistenței sociale, subliniind faptul că aceasta presupune atât intervenție directă, cât și implicare în procesul de dezvoltare și reformare a sistemelor sociale [4, p.69].

Astfel, *E. Zamfir* conturează imaginea asistentului social ca agent al schimbării sociale, care investighează disfuncționalitățile sistemice, proiectează și implementează intervenții adecvate, facilitează comunicarea și mobilizează resursele comunitare. Această viziune subliniază dimensiunea educativă, organizațională și relațională a profesiei, depășind cadrul strict administrativ sau caritative [71, p.2].

În această perspectivă, *Ch. Zastrow* situează asistenţa socială în cadrul mai larg al activităţilor de „bunăstare socială” (social welfare), considerând-o o componentă esenţială a sistemelor menite să susţină echilibrul social şi dezvoltarea umană [91, p.10].

În acest sens, *C.-G. Rentea* subliniază că asistența socială are rolul de a interveni în sprijinul persoanelor afectate de vulnerabilitate socială și economică, contribuind la reducerea inegalităților și la promovarea incluziunii sociale [55, p.20].

Prin această perspectivă, asistența socială depășește intervenția punctuală, configurându-se ca un demers complex de transformare socială și susținere a demnității umane [82].

Profilul descris este deosebit de relevant pentru domeniul *consilierii educaționale,* unde asistentul social îmbină rolul de facilitator al dezvoltării personale cu cel de mediator între persoană și sistemele de sprijin social.

În această perspectivă, *C. Bocancea* și *G. Neamțu* subliniază faptul că asistentul social concepe intervenții strategice care depășesc simpla ajutorare directă, implicând coordonarea resurselor, colaborarea interdisciplinară și articularea serviciilor sociale într-un mod coerent și eficient. Această abordare evidențiază caracterul strategic și sistemic al practicii asistenței sociale [3, p.83].

Această viziune este relevantă pentru domeniul *consilierii educaționale,* în special în lucrul cu persoanele de vârstă a treia, unde intervenția solicită integrarea dimensiunilor psihologice, educaționale și sociale într-o strategie complexă de sprijin și dezvoltare.

Rolurile profesionale (figura 1.) pe care le îndeplinește asistentul social sunt asociate funcţiilor asistentului social şi explică natura interacţiunii dintre beneficiari şi asistenţii sociali în sisteme de la diverse niveluri.

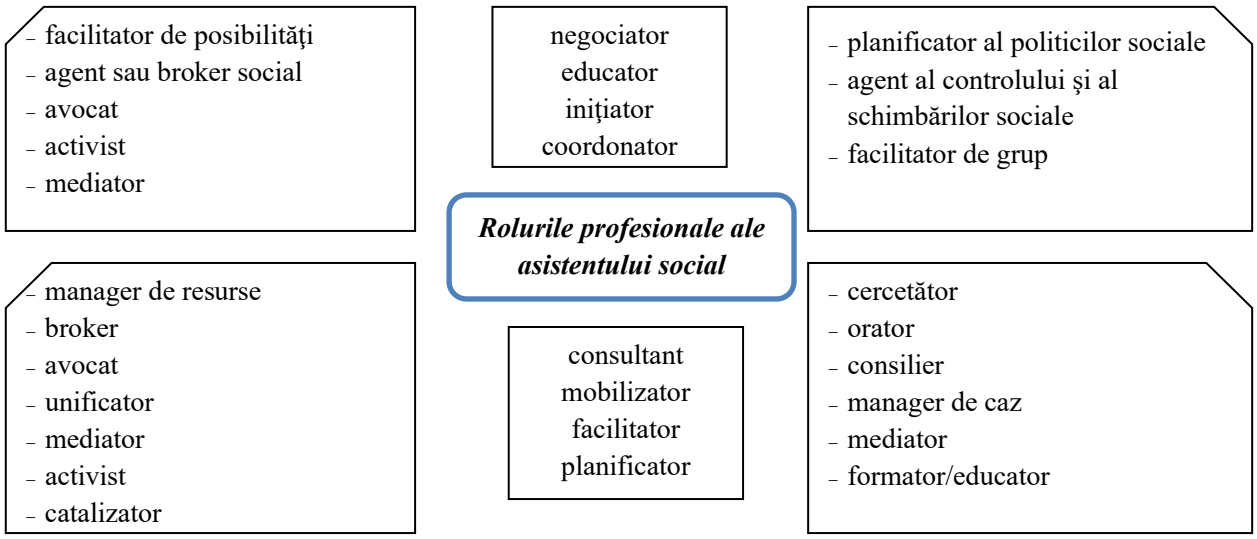

Figura 1. Rolurile profesionale ale asistentului social (elaborată de autoare)

Astfel, flexibilitatea rolurilor profesionale constituie o condiție esențială pentru eficiența intervenției și pentru adaptarea la diversitatea situațiilor sociale întâlnite în practică.

Aplicate domeniului intervenției cu persoanele vârstnice, aceste roluri reflectă caracterul complex al profesiei. De exemplu, în situații de pensionare forțată sau boală cronică, asistentul social poate fi simultan consilier (sprijin emoțional), broker (facilitarea accesului la servicii medicale și sociale) și avocat al drepturilor beneficiarului [10, p.248].

Știința care studiază procesul îmbătrânirii și problematica specifică acestei etape se numește *gerontologie.* Cercetătoarea *E. Losîi,* menționează că *gerontologia* are ca obiect de cercetare îmbătrânirea sub toate dimensiunile sale: biologică (morfologică și funcțională), medicală (normală și patologică, somatică și psihică, clinică și paraclinică), psihologică, socială și economică, istorică și demografică [42, p.137].

Această *abordare interdisciplinară* subliniază caracterul complex al fenomenului îmbătrânirii, care nu poate fi redus exclusiv la declin biologic sau la vulnerabilitate socială. Dimpotrivă, analiza gerontologică integrează perspectiva medicală cu cea psihologică și socială, evidențiind interdependența dintre sănătatea fizică, echilibrul emoțional, statutul social și condițiile economice.

Din această perspectivă, *consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia* se înscrie în sfera intervențiilor gerontologice moderne, contribuind la menținerea funcționalității cognitive, la susținerea identității și la facilitarea participării sociale active. Înțelegerea gerontologică a bătrâneții oferă astfel un fundament științific solid pentru dezvoltarea programelor educaționale și sociale destinate acestei categorii de populație.

Potrivit lui *E. Popescu*, imaginea contemporană a populației despre persoanele vârstnice este încă puternic influențată de prejudecăți și stereotipuri sociale. În lucrarea *Pedagogia socială în faţa problemelor şomajului şi ale populaţiei vârstnice*, autoarea evidențiază faptul că bătrânul este frecvent perceput ca fiind „inadaptabil la schimbări”, conservator, excesiv de critic, dominat de mentalități învechite și, uneori, considerat o povară pentru societate [53, p.83].

Din aceste considerente, îmbătrânirea poate fi înțeleasă ca un fenomen multidimensional, manifestat simultan la nivel biologic, social și psihologic. O analiză sistematică a acestor dimensiuni este propusă de *R. Fontaine* în lucrarea *Psihologia îmbătrânirii* [35, p.11].

Din perspectivă *biologică*, îmbătrânirea este marcată de modificări progresive ale organismului, reflectate prin creșterea incidenței bolilor, transformări ale aspectului fizic, modificări ale mobilității și apariția semnelor vizibile ale senescenței, precum ridurile sau diminuarea tonusului muscular. Aceste schimbări sunt cele mai evidente și adesea primele asociate, la nivelul percepției sociale, cu ideea de bătrânețe.

Din punct de vedere *social*, procesul de îmbătrânire este strâns legat de schimbarea statutului și a rolurilor sociale, în special prin retragerea din activitatea profesională odată cu pensionarea. Această tranziție implică redefinirea identității sociale și adaptarea la noi forme de participare sau, în anumite situații, la roluri cu caracter pasiv sau compensator.

La nivel *psihologic*, îmbătrânirea presupune modificări ale activităților intelectuale, ale motivațiilor și ale dinamicii afective. Deși anumite funcții cognitive pot cunoaște o diminuare, experiența acumulată, capacitatea de reflecție și maturitatea emoțională pot constitui resurse valoroase în această etapă a vieții.

R. Fontaine subliniază că ansamblul acestor transformări – biologice, sociale și psihologice – constituie obiectul de studiu al gerontologiei, confirmând caracterul integrativ al acestei științe. În acest sens, abordarea multidimensională a îmbătrânirii oferă un cadru conceptual solid pentru fundamentarea intervențiilor educaționale și de consiliere adresate persoanelor de vârsta a treia [ibidem, 35, p.11].

În contextul *interdisciplinarității,* problematica vârstei a treia se situează la intersecția sociologiei, asistenței sociale, teologiei și psihologiei. Fiecare dintre aceste domenii oferă un cadru explicativ valid: sociologia analizează integrarea și rolurile sociale, asistența socială vizează mecanismele de sprijin și protecție, teologia explorează sensul existenței și demnitatea persoanei, iar psihologia investighează procesele cognitive, afective și motivaționale specifice acestei etape de viață.

Analiza importanţei interdisciplinarității în demersul investigativ preconizat ne-a permis să elaborăm un cadru teoretic de explorare a acesteia ce include interdisciplinaritatea (Figura 2.)

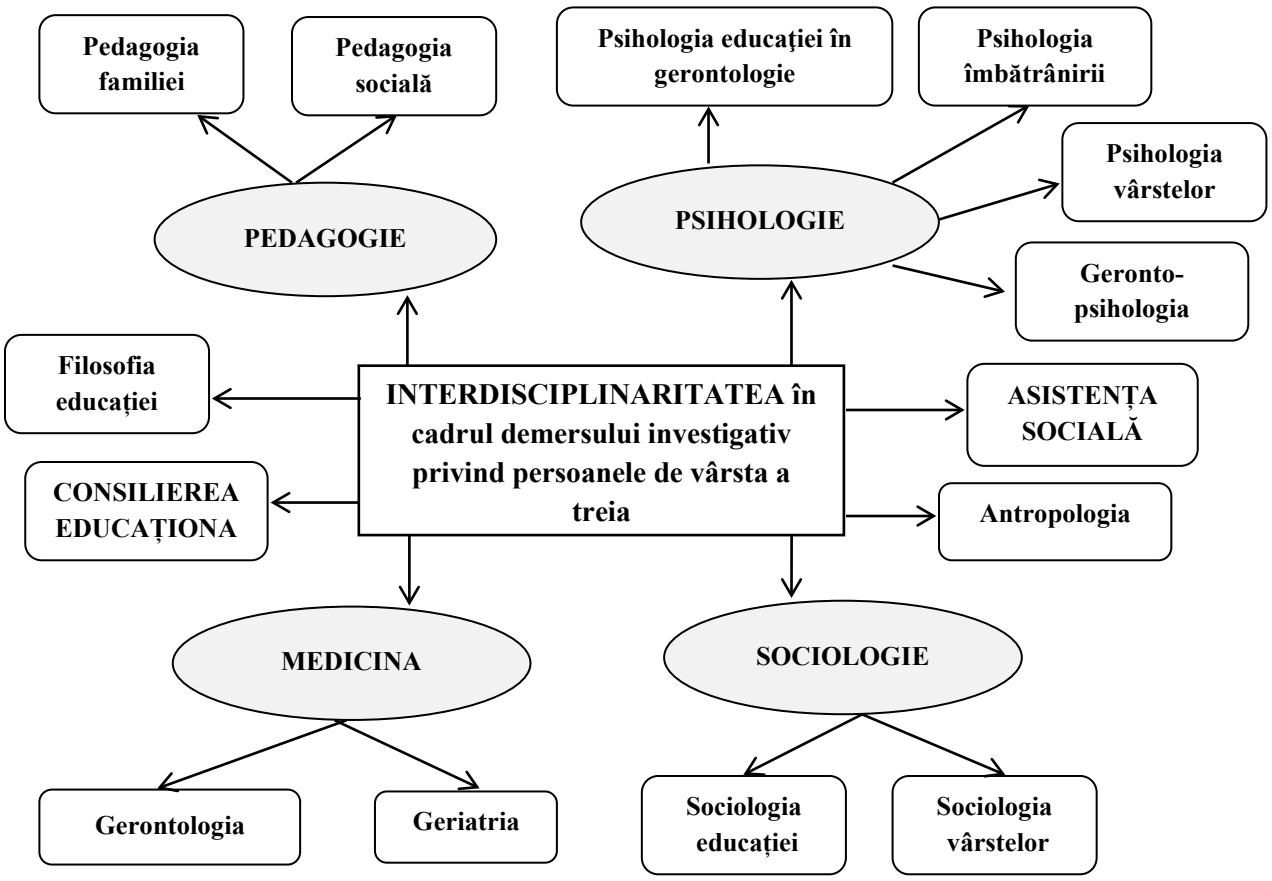

Figura 2. Cadrul teoretic de explorare a interdisciplinarității în cadrul demersului investigativ privind persoanele de vârsta a treia (elaborată de autoare) [28].

În analiza procesului de îmbătrânire, delimitarea acestuia de patologia cronică reprezintă un aspect esențial pentru înțelegerea corectă a fenomenului. În manualul *Asistenţa socială a grupurilor de risc*, D. Buzducea evidențiază importanța definirii riguroase a îmbătrânirii, subliniind că aceasta nu trebuie confundată cu boala sau cu declinul patologic [14, p.282].

Prin urmare, studiul vârstei a treia are un caracter profund interdisciplinar, implicând domenii *medicale, psihologice, sociale și educaționale.* Complexitatea procesului de îmbătrânire impune o abordare integrată, care să coreleze dimensiunile biologice, psihologice și sociale ale existenței umane.

Potrivit *E.-A. Stănilă*, dezvoltarea acestui domeniu a creat premisele cercetării și identificării unor strategii, metode și tehnici capabile să faciliteze formarea și dezvoltarea persoanelor vârstnice pe multiple paliere ale vieții – cognitiv, emoțional, social și valoric. Astfel, a apărut un nou cadru conceptual – *psihologia educației în gerontologie*, disciplină care se înscrie firesc în evoluția societății contemporane și în dinamica învățării pe tot parcursul vieții [64, p.283].

Analiza realizată în primul capitol a permis conturarea reperelor conceptuale și teoretice privind consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, evidențiind caracterul interdisciplinar al acesteia și relevanța sa pentru practica asistenței sociale. Totodată, au fost identificate principalele dimensiuni ale consilierii și premisele formării competențelor profesionale necesare viitorilor asistenți sociali.

Capitolul 2 - Repere metodologice privind formarea profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor vârstnice se axează pe identificarea și analiza competențelor profesionale necesare asistenților sociali pentru a desfășura activități de consiliere educațională în rândul vârstnicilor. Potrivit lui *D. Cristea,* adoptarea unei conduite profesionale presupune parcurgerea unor procese complexe de ordin: *psiho-individual* (formarea identității profesionale, interiorizarea valorilor); *psiho-social* (integrarea în grupuri profesionale, asumarea rolurilor); *socio-cultural* (raportarea la normele și așteptările societății) [22, p. 951].

Formarea profesională inițială nu se limitează la acumularea de cunoștințe teoretice, ci implică dezvoltarea competențelor reflexive, a responsabilității etice și a capacității de adaptare la contexte variate.

Standardele profesionale fac referire la rolurile asistentului social, în funcţie de specificul şi obiectivul standardului respectiv. Nu există o graniță fixă între acestea, întrucât, în diverse circumstanţe profesionale, un asistent social poate îndeplini simultan mai multe roluri profesionale.

În vederea fundamentării și proiectării riguroase a competenței de consiliere educațională a viitorilor asistenți sociali, se impune analiza **Standardului de calificare „Licențiat în Asistență socială" (2023),** ca document normativ de referință pentru formarea profesională inițială. Standardul permite corelarea finalităților programului de studii cu cerințele exercitării profesiei, prin rezultatele învățării, nivelul de autonomie și responsabilitate profesională, precum și prin competențele generale și specifice prevăzute pentru absolvenți.

Tabelul 1. Corespondența dintre competențele profesionale prevăzute de Standardul de calificare și componentele competenței de consiliere educațională (elaborat de autoare)

Repere din Standardul de calificare	Semnificație pentru consilierea educațională	Competența proiectată
Cunoașterea și înțelegerea particularităților beneficiarilor	Permite identificarea nevoilor educaționale și sociale	*Competență cognitivă*
Evaluarea nevoilor, problemelor și resurselor beneficiarului	Fundamentează diagnoza și individualizarea intervenției	*Competență metodologică*
Comunicarea și interacțiunea profesională	Susține relația de ajutor, ascultarea activă și dialogul	*Competență relațională*
Proiectarea și realizarea intervenției sociale	Permite structurarea demersului de consiliere educațională	*Competență metodologică*
Informarea, orientarea și sprijinirea beneficiarului	Susține luarea deciziilor, autonomia și accesul la resurse	*Competență cognitiv-metodologică*
Colaborarea cu familia, comunitatea și alți specialiști	Asigură caracterul integrat al intervenției	*Competență relațională*
Respectarea normelor și valorilor profesionale	Protejează demnitatea, autonomia și drepturile beneficiarului	*Competență etică*
Monitorizarea și evaluarea intervenției	Permite aprecierea rezultatelor și ajustarea demersului	*Competență metodologică*

Analiza Standardului urmărește identificarea acelor rezultate ale învățării și competențe profesionale care pot fundamenta consilierea educațională ca dimensiune a activității asistentului social. O atenție deosebită revine competențelor referitoare la evaluarea nevoilor beneficiarului, comunicarea și relaționarea profesională, proiectarea și realizarea intervenției sociale, informarea și orientarea beneficiarilor, mobilizarea resurselor personale și comunitare, colaborarea interdisciplinară, respectarea principiilor etice, monitorizarea și evaluarea intervenției. Astfel, constatăm faptul că premisele competenței de consiliere educațională se regăsesc transversal în rezultatele învățării și în competențele profesionale asociate calificării. Chiar dacă aceasta nu este delimitată în mod necesar ca o competență profesională autonomă, componentele sale se regăsesc în evaluarea nevoilor beneficiarului, comunicarea profesională, informarea și orientarea, proiectarea intervenției, mobilizarea resurselor, colaborarea interdisciplinară și respectarea principiilor etice. Prin urmare, competența de consiliere educațională poate fi fundamentată ca o construcție integrativă, rezultată din articularea dimensiunilor cognitive, relaționale, metodologice și etice ale pregătirii profesionale a asistentului social.

În cazul *formării studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor vârstnice,* această perspectivă este deosebit de relevantă. Profesionistul trebuie să dobândească nu doar competențe tehnice, ci și maturitate relațională, sensibilitate culturală și capacitatea de a integra dimensiunile bio-psiho-sociale ale îmbătrânirii într-o intervenție coerentă și etică.

Formarea inițială a studenților este un proces complex în care alternanța dintre teorie și practică este esențială pentru consolidarea competențelor. În consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia, această combinație ajută studenții să integreze cunoștințele teoretice despre procesul educațional cu abilitatea

de a adapta intervențiile la nevoile reale ale beneficiarilor în contexte practice. Astfel, autorii *A. Vilbrod* și *I. Ionescu* propun o analiză aprofundată a modului în care termenii fundamentali ai asistenței sociale – precum solidaritatea, intervenția socială, justiția socială și învățarea profesională – sunt reinterpretate într-un context în transformare [70, p.213].

În contextul formării profesionale a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, structura lucrării *Consiliere și orientare în carieră* a lui *M. Copăceanu* oferă un model operațional valoros de organizare a procesului de consiliere, fundamentat pe secvența: *evaluare – analiză – intervenție – reflecție* [20, p.45].

N. Silistraru și *S. Golubiţchi,* în ghidul metodologic, *Pedagogia învăţământului superior,* abordează procesul didactic universitar din perspectivă sistemică și formativă, subliniind că universitatea contemporană trebuie să se centreze pe dezvoltarea competențelor și pe formarea profesională autentică a studenților. Autorii propun o viziune modernă asupra pedagogiei universitare, în care accentul se deplasează de la transmiterea informației la organizarea unor experiențe de învățare active, reflexive și aplicative [62, p.70].

Relația consilier-consiliat reprezintă o relație profund umană, a cărei reușită este dublu determinată: pe de o parte de caracteristicile personalităților implicate, iar pe de altă parte de calitatea comunicării realizate între acestea. Potrivit lui *D. Ilișoi* și *A. Lesenciuc*, suportul psihologic al relației de consiliere este nevoia fundamentală de a comunica, ceea ce activează atât competențele comunicaționale, cât și disponibilitatea psihologică de a intra în dialog authentic [40, p.38].

Un cadru teoretic frecvent utilizat în formarea consilierilor este modelul dezvoltat de *G. Egan,* detaliat de Francesca Inskipp și prezentat de *H. Dumitrașcu*. Modelul propune o structurare în trei stadii ale procesului de ajutor, fiecare presupunând dezvoltarea unor abilități specifice [78, p.52]:

- **Stadiul 1 –** *Construirea relației și explorarea problemei.* În acest stadiu, cel care ajută dezvoltă o relație călduroasă și securizantă, care permite clientului să exploreze problema din propria perspectivă. Abilități necesare: *atenție și ascultare activă; comunicare clară și centrare pe client; înțelegere empatică și acceptare necritică; autenticitate; parafrazare și reflectarea sentimentelor; sumarizare; sprijinirea clientului pentru a deveni specific în exprimare.*
- **Stadiul 2 –** *Dezvoltarea noilor înțelesuri*. Se urmărește aprofundarea înțelegerii și restructurarea perspectivei asupra problemei. Pe lângă abilitățile din primul stadiu, sunt necesare: *comunicarea unei înțelegeri profunde; identificarea temelor recurente și a inconsistențelor; oferirea de informații relevante; împărtășirea selectivă a experiențelor sau reacțiilor consilierului; reacții prompte și adecvate; capacitatea de a selecta și formula scopuri.*
- **Stadiul 3 –** *Acțiunea și schimbarea*. Asistentul social sprijină beneficiarul să ia în considerare mai multe modalități de acțiune și să dezvolte un plan concret. Pe lângă competențele anterioare, sunt necesare: *gândire creativă și brainstorming; rezolvare de probleme și luare a deciziilor; utilizarea teoriilor învățării pentru planificarea acțiunii; evaluarea și monitorizarea progresului.*

Interacțiunea acestor niveluri conduce la formarea competențelor profesionale integrate, necesare exercitării eficiente a rolului de *asistent social în consilierea educațională a persoanelor vârstnice.*

Potrivit lui *A. Sandu,* eficiența procesului de consiliere este susținută de respectarea unor reguli fundamentale, care structurează relația profesională și asigură calitatea intervenției. Această activitate presupune respectarea unor reguli, prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Reguli ale eficienței procesului de consiliere [59, p.60]

Eficiența procesului de consiliere	
Confidențialitatea	reprezintă o condiție esențială, implicând garantarea caracterului privat al procesului de consiliere și nedivulgarea informațiilor obținute fără acordul clientului (cu excepția situațiilor prevăzute de lege). De regulă, caracterul confidențial al discuției este precizat încă de la începutul interviului.
Evitarea construcţiilor preconcepute şi a concluziilor	Consilierul nu are rolul de a oferi sfaturi sau de a impune soluții, ci de a facilita revalorizarea experienței clientului și identificarea alternativelor. Incongruențele dintre sistemul de valori al consilierului și cel al clientului pot afecta relația profesională dacă sunt formulate judecăți sau evaluări valorice neadecvate.
Atitudine necondiţionat pozitivă la adresa clientului	presupune acceptarea sinceră a clientului ca persoană, fără judecată sau etichetare. Această atitudine este posibilă doar în condițiile unei autentice acceptări de sine a consilierului, care transmite astfel un climat de respect și valorizare.
Reacţia empatică	exprimă intenția autentică a consilierului de a înțelege clientul în complexitatea universului său interior și a contextelor sociale în care este implicat. Empatia depășește nivelul unei simple înțelegeri intelectuale, vizând comprehensiunea profundă a structurilor motivaționale și sociale care fundamentează comportamentul clientului.

Potrivit lui *D. Șoitu,* preocuparea pentru beneficiar a rămas constant centrală în evoluția consilierii, dincolo de diversitatea și uneori controversa orientărilor teoretice. În acest context, un set de principii cu impact major asupra teoriei și practicii consilierii moderne este atribuit lui F. Biestek. Aceste principii includ: *individualizarea* – recunoașterea unicității fiecărui beneficiar; *conștientizarea exprimării trăirilor* – facilitarea verbalizării emoțiilor; *controlarea emoțiilor implicate* – gestionarea adecvată a reacțiilor afective în cadrul relației profesionale; *acceptarea și atitudinea nejudicativă* – evitarea evaluărilor morale sau critice; *autodeterminarea beneficiarului* – respectarea dreptului acestuia de a lua propriile decizii; precum și *confidențialitatea,* considerată un principiu fundamental, cu excepția unor limitări minime prevăzute de lege [67, p.604].

În tabelul 3., în baza mai multor crieterii prezentăm comparativ sintetic, o analiză comparativă *Moldova – România – Germania,* centrată pe integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în formarea asistenților sociali. Analiza comparativă a sistemelor de formare profesională în domeniul asistenței sociale evidențiază diferențe semnificative în ceea ce privește integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul universitar și în practica profesională. Aceste diferențe sunt determinate de factori istorici, instituționali, politici și culturali, precum și de nivelul de dezvoltare al sistemelor de protecție socială și al politicilor privind îmbătrânirea activă.

Tabelul 3. Analiza comparativă a formării competențelor pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia (Republica Moldova – România – Germania) (elaborat de autoare)

Criteriu de analiză	Republica Moldova	România	Germania
Integrarea în curriculum	Consilierea educațională a vârstnicilor este abordată fragmentar, în cadrul disciplinelor generale de asistență socială	Prezentă parțial în cursuri de gerontologie socială sau asistență socială a persoanelor vârstnice	Integrată sistematic în module de gerontologie, educație a adulților și management social
Statutul disciplinei	Opțională sau tematică integrată	De regulă disciplină opțională / componentă de specializare	Parte a specializărilor în Sozialarbeit / Gerontologie
Orientare pedagogică	Accent predominant teoretic	Echilibru între teorie și practică	Accent puternic pe învățare aplicativă și practică supervizată
Practica profesională	Practică limitată în centre pentru vârstnici	Practică în instituții sociale și ONG-uri	Practică obligatorie extinsă, cu supervizare profesională structurată
Abordare multidisciplinară	Colaborare limitată interdisciplinară	Colaborare moderată (psihologi, medici, asistenți sociali)	Model interdisciplinar bine consolidat (Sozialpädagogik, Gerontologie, Psychologie)
Formare continuă în domeniu	În dezvoltare; necesită consolidare instituțională	Disponibilă prin cursuri postuniversitare și formare continuă	Sistem bine dezvoltat de Weiterbildung (formare continuă certificată)
Cadru normativ și politici publice	Politici în proces de adaptare la dinamica demografică	Corelate cu strategii europene privind îmbătrânirea activă	Politici consolidate privind îmbătrânirea activă și incluziunea socială
Orientare spre îmbătrânire activă	În dezvoltare conceptuală	În creștere, corelată cu politici UE	Integrată sistemic în educație și servicii sociale
Nivel de profesionalizare a consilierii educaționale pentru vârstnici	Mediu – necesită dezvoltare curriculară	Mediu spre ridicat	Ridicat – standarde clare și formare specializată

Germania prezintă un nivel avansat de integrare curriculară, consilierea și intervenția în domeniul gerontologic fiind parte a specializărilor distincte în cadrul programelor de Sozialarbeit sau Sozialpädagogik. Sistemul german pune accent pe formarea specializată, iar educația adulților și gerontologia sunt domenii consolidate, integrate coerent în curricula universitară.

Din punct de vedere pedagogic, Republica Moldova manifestă o orientare predominant teoretică, cu un volum mai redus de practică supervizată specifică lucrului educațional cu persoanele vârstnice. Practica profesională este prezentă în cadrul programelor de formare, însă nu este întotdeauna focalizată explicit pe consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia.

În România, se observă un echilibru relativ între dimensiunea teoretică și cea aplicativă. Studenții beneficiază de stagii de practică în instituții sociale, centre pentru vârstnici sau organizații neguvernamentale, ceea ce facilitează contactul direct cu beneficiarii și aplicarea competențelor dobândite.

Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia (figura 3) pornește de la ancorarea profesiei de asistent social în cadrul profesiilor de sprijin, conturând astfel caracterul complex, interdisciplinar și colaborativ al intervenției sociale.

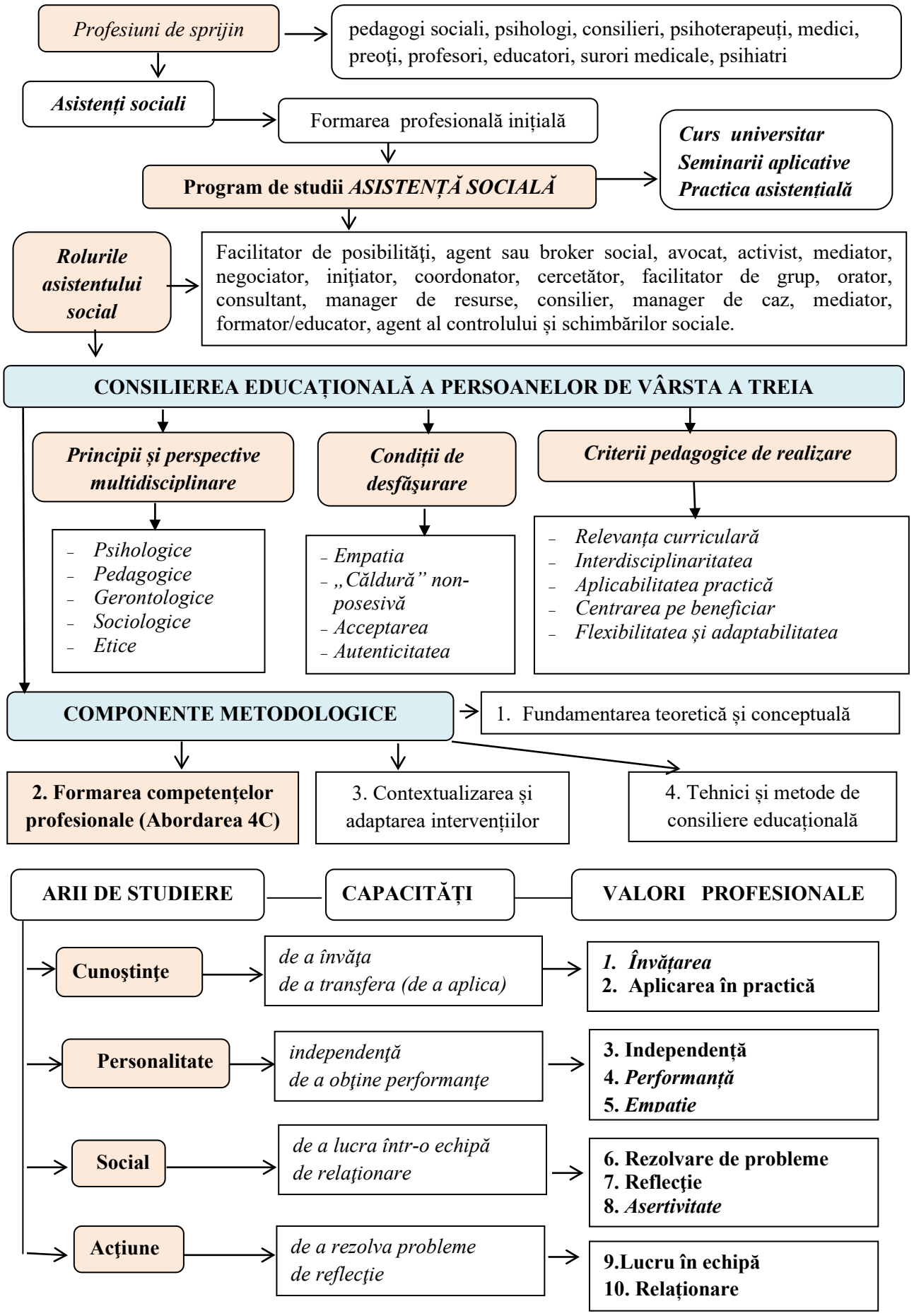

Figura 3. Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia (elaborată de autoare)

Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia reprezintă o construcție teoretico-aplicativă care oferă un cadru coerent de dezvoltare a competențelor necesare intervenției educaționale în domeniul gerontologic.

Asistentul social, ca profesionist în cadrul acestor domenii, urmează o formare profesională inițială structurată pe programul de studii *Asistență Socială,* ce integrează cursuri universitare, seminarii aplicative și practică asistențială. Acest model are la bază principii pedagogice solide, care combină cunoștințele teoretice cu aplicarea practică, promovând o formare complexă și personalizată. Implementarea acestui model contribuie la creșterea calității serviciilor sociale destinate seniorilor, facilitând integrarea lor socială și promovând o îmbătrânire activă și demnă.

Modelul elaborat reflectă o viziune sistemică și interconectată asupra profesiei de sprijin, în care *asistența socială* este poziționată într-un context interdisciplinar cu alte domenii precum *psihologia, psihiatria, educația* și *medicina.*

În acest context, studenții asistenți sociali, aflați în etapa formării profesionale inițiale, străbat într-un spațiu complex și provocator – cel al consilierii educaționale dedicate persoanelor de vârsta a treia, ceea ce înseamnă mai mult decât un traseu academic – este o călătorie de maturizare, de rafinare a vocației și de afirmare a valorilor solidarității, respectului și demnității umane.

În Republica Moldova, consilierea educațională a persoanelor vârstnice este abordată predominant în mod indirect, prin intermediul disciplinelor generale de asistență socială sau gerontologie socială. Deși tematica îmbătrânirii este prezentă în programele universitare, nu există, în majoritatea cazurilor, o disciplină distinctă și obligatorie dedicată consilierii educaționale a vârstnicilor. Această situație reflectă o etapă de dezvoltare în care accentul cade încă pe abordarea generalistă a asistenței sociale, fără o specializare clar conturată în domeniul educației la vârsta a treia

În România, integrarea consilierii educaționale pentru persoanele vârstnice este mai vizibilă, în special prin discipline opționale sau module de specializare în gerontologie socială. În unele universități, tematica îmbătrânirii active este corelată cu strategiile europene și cu politicile sociale naționale, ceea ce conduce la o abordare mai sistematică, deși nu încă uniformă la nivel național.

Nivelul de autocunoaștere și responsabilitate personală constituie fundamentul identității profesionale; credința în propria capacitate de a gestiona situații complexe susține performanța și perseverența; iar empowerment-ul psihologic facilitează integrarea competențelor în practică, prin participare activă și influență pozitivă în mediul social.

Fundamentarea teoretică realizată în capitolele anterioare a permis delimitarea conceptelor de bază, identificarea competențelor profesionale necesare viitorilor asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia și conturarea reperelor necesare proiectării demersului formativ. În acest context, se impune verificarea empirică a reperelor teoretice formulate și determinarea eficienței demersului propus.

În continuare, cercetarea se focalizează asupra dimensiunii experimentale, orientată spre diagnosticarea nivelului inițial de formare a competențelor profesionale, elaborarea și implementarea Modelului pedagogic și validarea experimentală a eficienței acestuia în pregătirea profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Capitolul următor prezintă metodologia cercetării, caracteristicile eșantionului, instrumentele de investigare, etapele experimentului și rezultatele obținute.

Capitolul 3 - Cadrul experimental al evaluării și formării competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor vârstnice valorifică dimensiunea aplicativă și formativă a cercetării, evidențiind modul în care modelul pedagogic elaborat a fost implementat și validat în cadrul unui demers experimental.

Cercetarea are un caracter experimental-formativ, fiind structurată pe trei etape principale: etapa de constatare (diagnostic inițial); etapa formativă (implementarea modelului pedagogic); etapa de control (evaluare finală și validare).

Planificarea intervențiilor și stabilirea duratei desfășurării experimentului fac parte integrantă din planul de cercetare și au ca scop evaluarea eficienței modelului pedagogic aplicat în dezvoltarea competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia, în contextul procesului de formare inițială a studenților la asistență socială.

Etapa de constatare a experimentului a fost demarată în anul universitar 2022–2023, perioadă în care au fost selectați participanții și au fost aplicate chestionarele necesare pentru obținerea datelor empirice. Eșantionul de cercetare (tabelul 4.) a fost constituit din studenți înscriși la specialitatea asistență socială din

cadrul universităților din Republica Moldova, organizați în două grupuri distincte: experimental (GE) și de control (GC).

Pentru a asigura validitatea rezultatelor, ambele grupuri au fost formate respectând criteriul omogenității, având caracteristici similare în ceea ce privește nivelul de pregătire și vârsta.

Tabelul 4. Eșantionul cercetării

Instituții de învățământ superior	**UPS „Ion Creangă”** Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”	**ULIM** Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Număr de subiecți	54 subiecți Studenți anul II Catedra Asistență socială	47 subiecți Studenți anul II Catedra Asistență socială
EXPERIMENTUL DE CONSTATARE	**101 studenți Specialitatea Asistenţă socială anul II**	
	Grupe experimental (GE)	**Grup de control (GC)**
Numar de subiecţi	50 subiecți Studenți anul III (prmovat anul II) Catedra Asistență socială	47 subiecți Studenți anul III (promovat anul II) Catedra Asistență socială
EXPERIMENTUL FORMATIV	**97 studenți Specialitatea Asistenţă socielă anul III (promovat anul II)**	

Tabelul 4. reflectă structura designului experimental al cercetării realizate în cadrul a două instituții de învățământ superior din Republica Moldova: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Subiecții investigației au fost studenți ai specialității Asistență socială.

În etapa experimentului de constatare, cercetarea a inclus un eșantion total de 101 studenți din anul II de studii, dintre care 54 de studenți aparțin Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, iar 47 de studenți Universității Libere Internaționale din Moldova. Această etapă a avut drept scop determinarea nivelului inițial al variabilelor investigate și stabilirea stării de fapt a fenomenului analizat, constituind punctul de plecare pentru intervenția experimentală ulterioară.

În etapa experimentului formativ, subiecții cercetării au fost organizați în grup experimental (GE) și grup de control (GC), fiind incluși 97 de studenți din anul III de studii, care au promovat anul II. *Grupul experimental* a fost constituit din 50 de studenți, asupra cărora a fost aplicat programul formativ elaborat în cadrul cercetării, în timp ce 47 de studenți au fost incluși în *Grupul de control*, continuând procesul de instruire conform curriculumului academic obișnuit.

Organizarea eșantionului în cele două grupuri a permis realizarea unei analize comparative a rezultatelor obținute și evaluarea eficienței intervenției formative propuse. Prin raportarea rezultatelor obținute în cadrul grupului experimental la cele ale grupului de control, s-a urmărit evidențierea impactului programului formativ asupra dezvoltării variabilelor investigate.

Instrumentele de cercetare utilizate în cadrul etapelor de constatare și control a rezultatelor subiecților au fost selectate în funcție de scopul cercetării și pentru a colecta date privind eficiența modelului psihopedagogic de dezvoltare a competențelor profesionale la etapa de formare inițială a studenților asistenți sociali.

Tabelul 5. Corelarea ariilor de competență profesională cu instrumentele și variabilele de cercetare

Arii de studiere a competențelor profesionale	**INSTRUMENTE DE CERCETARE**			**Variabilele cercetării/ Valori comportamentale**
	Chestionar de autoevaluare a competențelor profesionale	*Testul sunteți o persoană asertivă?*	*Chestionar de empatie (Toronto)*	
1. CUNOŞTINŢE	• Capacitatea de a învăța • Capacitatea de a transfera (de a aplica) în practică			*1. Învățarea* *2. Aplicarea în practică*
2. PERSONALITATE	• Independenţă • Capacitatea de a obţine performanţe		Empatia	*3. Independență* *4. Performanță* *5. Empatie*

3. SOCIAL	• Capacitatea de a lucra într-o echipă • Capacitatea de relaţionare	Asertivitate		*6. Lucru în echipă (Cooperare)* *7. Relaționare* *8. Asertivitate*
4. ACŢIUNE	• Capacitatea de a rezolva probleme • Capacitatea de reflecţie			*9. Rezolvare de probleme* *10. Reflecţie*

În cadrul cercetării realizate, ne-am propus să explorăm competențele profesionale ale asistenților sociali prin raportare la patru arii esențiale: *cunoștințele, trăsăturile de personalitate, dimensiunea socială și capacitatea de acțiune.* Pentru a surprinde aceste dimensiuni, au fost utilizate trei instrumente de cercetare, fiecare contribuind la conturarea unei perspective cât mai complete asupra profilului profesional. Variabilele măsurate în cercetare se referă la câteva aspecte ale competențelor profesionale ce pot contribui la identificarea aspectelor în care se poate interveni pentru consilierea educațională a persoanelor de vîrsta a treia, cele din urmă fiind sintetizate în 4 arii de studiere:

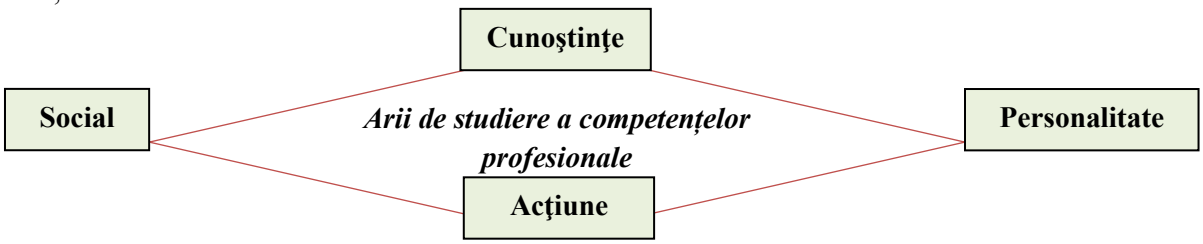

Figura 4. Ariile de studiere a competențelor profesionale (elaborată de autoare)

Aceasta abordare permite o organizare clară și coerentă a datelor, facilitând analiza și interpretarea rezultatelor. Fiecare dimensiune reflectă un aspect esențial al competenței de a învăța să înveți și acoperă diferite comportamente și abilități relevante.

Tabelul 6. Statistici descriptive – Dimensiunea „Cunoştinţe"

Statistici descriptive			
Cunoştinţe	Minimum	Maximum	M ± SD
Învăţare	18,00	36,00	30,02 ± 5,19
Aplicare în practică	18,00	39,00	28,54 ± 3,35

În analiza descriptivă a datelor cantitative, au fost examinate cele două variabile relevante din aria competențelor care reflect cunoștințele și asimilarea acestora: capacitatea de învățare și capacitatea de aplicare în practică a cunoștințelor acumulate.

Pentru variabila „învățare", scorurile obținute de participanți variază între un minim de 18 și un maxim de 36, cu o medie aritmetică (M) de 30,02 și o abatere standard (SD) de ± 5,19. Aceste rezultate indică un nivel ridicat al capacității de învățare în rândul participanților, majoritatea subiecților situându-se peste media teoretică a scalei. Valoarea relativ ridicată a abaterii standard sugerează, însă, o dispersie moderată a scorurilor, ceea ce indică existența unor diferențe semnificative între indivizi în ceea ce privește modul în care asimilează informațiile.

În ceea ce privește variabila „aplicare în practică", scorurile variază între 18 și 39, cu o medie de 28,04 și o abatere standard de ± 3,85. Media obținută este, de asemenea, una relativ ridicată, ceea ce reflectă faptul că majoritatea participanților consideră că pot transpune eficient cunoștințele teoretice în practică. Totuși, comparativ cu variabila „învățare", această dimensiune prezintă o abatere standard mai mică, ceea ce indică o mai mare omogenitate a răspunsurilor.

Rezultatele evidențiază faptul că participanții la studiu manifestă un nivel bun de pregătire teoretică, dar și o capacitate corespunzătoare de a operaționaliza aceste cunoștințe în contextul practic al activității profesionale. Aceste competențe sunt fundamentale pentru activitatea asistentului social implicat în consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, întrucât presupun nu doar o formare profesională continuă, ci și capacitatea de a adapta intervențiile la nevoile specifice ale acestei categorii de beneficiari, în contexte variate și adesea sensibile.

Tabelul 7. Statistici descriptive – Dimensiunea „Personalitate”

Statistici descriptive			
Personalitate	Minimum	Maximum	M ± SD
Independenţă	18,00	32,00	25,76 ± 3,48
Performanţă	28,00	42,00	39,58 ± 2,49
Empatie	24,00	64,00	47,88 ± 7,88

În analiza descriptivă a trăsăturilor de personalitate evaluate, au fost examinate scorurile pentru ***Independență, Performanță și Empatie***. Pentru fiecare dintre acestea s-au calculat valorile minime și maxime, precum și media (M) și abaterea standard (SD), oferind astfel o imagine de ansamblu asupra distribuției scorurilor în eșantionul investigat.

Independența prezintă un scor minim de 18 și un scor maxim de 32, cu o medie de 25,76 și o abatere standard de 3,48. Acest lucru sugerează că participanții tind să manifeste un nivel relativ ridicat de independență, iar variația între indivizi este moderată.

Performanța a înregistrat valori cuprinse între 28 și 42, cu o medie de 39,58 și o abatere standard de 2,49. Media ridicată indică o orientare puternică spre performanță în rândul respondenților, iar dispersia moderată sugerează o diferențiere relativ echilibrată între aceștia.

În ceea ce privește ***Empatia***, scorurile au variat între 24 și 64, cu o medie de 47,88 și o abatere standard de 7,88. Această dimensiune prezintă cea mai mare variație între participanți, ceea ce poate indica diferențe semnificative în nivelul de empatie manifestat. Datele descriu un profil al participanților caracterizat prin niveluri ridicate de independență, performanță și empatie, cu variații notabile mai ales în ceea ce privește componenta empatică.

Tabelul 8. oferă o analiză descriptivă a trei dimensiuni sociale relevante: ***Lucrul în echipă, Relaționarea și Asertivitatea***, fiecare reflectând aspecte esențiale ale competențelor interpersonale ale participanților. Indicatorii statistici calculați (valoarea minimă, maximă, media și abaterea standard) permit o înțelegere mai nuanțată a distribuției acestor caracteristici în cadrul eșantionului.

Tabelul 8. Statistici descriptive – Dimensiunea „Social”

Statistici descriptive			
Social	Minimum	Maximum	M ± SD
Lucru în echipă	26,00	44,00	36,68 ± 4,55
Relaționare	24,00	44,00	35,72 ± 3,5
Asertivitatea	100,00	200,00	147,88 ± 18,95

Lucrul în echipă a înregistrat scoruri cuprinse între 26 și 44, cu o medie de 36,68 și o abatere standard de 4,55. Acest rezultat indică o tendință generală pozitivă a participanților de a colabora eficient în contexte colective, cu o variație moderată între indivizi.

Relaționarea a prezentat valori între 24 și 44, având o medie de 35,72 și o abatere standard de 3,50. Aceste valori sugerează că, în medie, participanții demonstrează abilități bune de interacțiune socială, menținând relații funcționale cu cei din jur, într-un interval de variabilitate comparabil cu cel observat în cazul lucrului în echipă. În ceea ce privește ***Asertivitatea***, scorurile au variat într-un interval mult mai larg, între 100 și 200, cu o medie de 147,88 și o abatere standard de 18,95. Această dimensiune prezintă cea mai mare dispersie, sugerând diferențe marcate între participanți în ceea ce privește capacitatea de a-și exprima opiniile și nevoile într-un mod direct și echilibrat. Datele evidențiază un nivel general ridicat al competențelor sociale în rândul respondenților, cu o coerență relativ bună în lucrul în echipă și relaționare, dar cu o variabilitate accentuată în ceea ce privește exprimarea asertivă.

Tabelul 9. Statistici descriptive – Dimensiunea „Acțiune”

Statistici descriptive			
Acţiune	Minimum	Maximum	M ± SD
Rezolvare de probleme	18,00	36,00	27,84 ± 4,12
Reflecţie	19,00	36,00	27,70 ± 3,85

Analiza descriptivă a dimensiunilor din categoria ***Acțiune – Rezolvare de probleme*** și ***Reflecție*** – oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care participanții abordează situațiile, care necesită gândire critică, planificare și evaluare.

Designul experimental adoptat este de tip pretest–retest, cu măsurarea nivelului competențelor profesionale înainte și după aplicarea intervenției pedagogice.

Eșantionul cercetării a fost constituit din studenți ai programului de studii Asistență Socială, selectați pe criterii de relevanță academică și disponibilitate pentru participare la demersul experimental.

Coroborarea datelor obținute în etapa de evaluare post-intervenție oferă o imagine coerentă asupra eficienței demersului formativ. Rezultatele confirmă ipoteza generală a cercetării și validează modelul pedagogic propus ca instrument eficient pentru formarea competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

Pentru dimensiunea ***Rezolvare de probleme***, scorurile obținute se situează între 18 și 36, cu o medie de 27,84 și o abatere standard de 4,12. Acest rezultat indică un nivel moderat spre ridicat de competență în identificarea, analizarea și soluționarea situațiilor problematice. Deși există o anumită variabilitate între respondenți, dispersia este relativ echilibrată, sugerând o coerență generală în abilitățile de rezolvare.

În cazul dimensiunii ***Reflecție***, scorurile variază de la 19 la 36, media fiind de 27,7, cu aceeași abatere standard de 3,85. Această proximitate față de media scorurilor la ***Rezolvare de probleme*** indică o asociere posibilă între capacitatea de a reflecta critic asupra propriilor acțiuni și abilitatea de a gestiona eficient provocările. Nivelul moderat al abaterii standard sugerează o distribuție relativ uniformă a răspunsurilor.

Putem concluziona că participanții manifestă un echilibru între gândirea orientată spre soluții și autoanaliză, trăsături esențiale în adoptarea unor comportamente adaptative și eficiente în situații complexe.

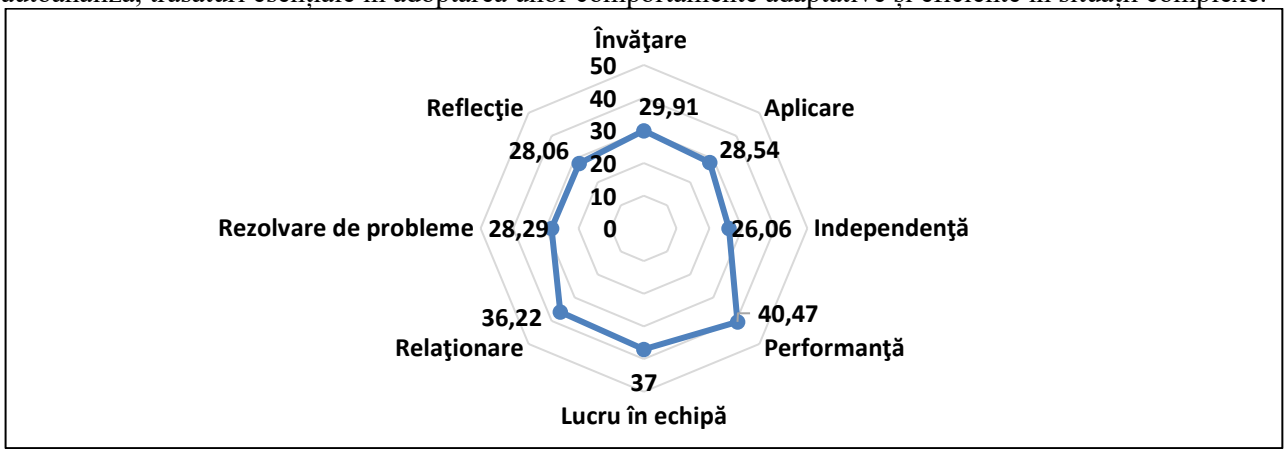

Figura 5. Distribuția valorilor medii pentru competențele profesionale (grafic tip bară)

Figura 5. ilustrează distribuția valorilor medii ale setului de competențe profesionale, care reflectă atât dimensiuni psihosociale și cognitive, într-o reprezentare grafică, ceea ce permite o vizualizare integrată a profilului participanților în raport cu competențele măsurate.

Se observă că cele mai ridicate scoruri medii sunt înregistrate în cazul Performanței (M = 39,58) și Învățării (M = 30,02), indicând o orientare accentuată spre eficiență, productivitate și dezvoltare personală în rândul studenților care sunt la etapa de formare profesională inițială. Aceste trăsături sunt urmate de Lucrul în echipă (M = 36,68) și Relaționare (M = 35,72), sugerând o bună integrare socială și capacitate de cooperare.

În contrast, dimensiunile precum Independența (M = 25,76), Reflecția (M = 27,7), și Rezolvarea de probleme (M = 27,84) prezintă valori medii mai scăzute, ceea ce poate indica o abordare mai puțin autonomă și analitică în gestionarea situațiilor complexe sau în luarea deciziilor individuale.

Dimensiunea Aplicare (M = 28,04) are o valoare moderată, sugerând o capacitate de implementare a cunoștințelor care nu se distinge semnificativ în raport cu celelalte dimensiuni, dar nici nu este deficitară.

Forma generală a poligonului descris în diagramă conturează un profil cu accent pe performanță, învățare și relaționare, în timp ce trăsături precum reflecția și independența sunt mai puțin pronunțate.

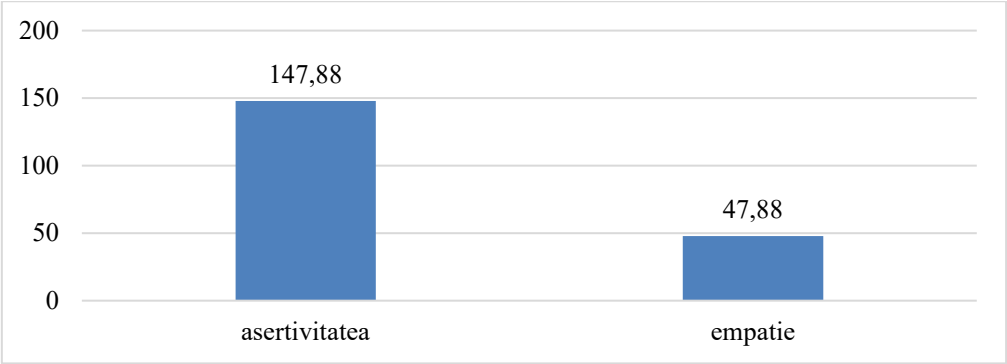

Figura 6. Compararea scorurilor medii între Empatie și Asertivitate

Figura 6. prezintă scorurile medii obținute pentru variabilele Empatie și Asertivitate, oferind o perspectivă clară asupra diferențelor în nivelelor medii ale acestor două trăsături interpersonale.

Rezultatele indică o diferență substanțială între cele două dimensiuni: scorul mediu pentru Asertivitate este (M = 147,88) comparativ cu cel al Empatiei (M = 47,88). Această discrepanță poate fi explicată, în mare parte, prin structura şi scalarea diferită a celor două instrumente de măsurare.

Analiza statisticilor descriptive și a reprezentărilor grafice oferă o imagine clară și coerentă asupra profilului psihosocial și cognitiv al participanților. Seturile de date au vizat trăsături de personalitate, comportamente sociale și dimensiuni de acțiune cognitivă, completate prin două figuri ilustrative.

În ansamblu putem menţiona că profilul psihosocial conturat prin această analiză este unul activ, cooperant și orientat spre performanță, dar care ar putea beneficia de o consolidare a dimensiunilor reflexive și relațional-emoționale pentru o adaptare completă și armonioasă.

Analiza statistică a corelațiilor dintre variabilele investigate relevă o serie de legături semnificative, majoritatea pozitive, între dimensiunile analizate. Corelațiile au fost evaluate utilizând **coeficientul Pearson**, iar nivelurile de semnificație statistică indică validitatea asocierilor identificate.

În primul rând, se remarcă existența unor corelații puternice și semnificative între variabilele ***relaționare***, ***lucru în echipă*** și ***performanță***. Astfel, corelația dintre relaționare și lucru în echipă este de r = ,721 ($p < 0.01$), ceea ce sugerează o legătură foarte strânsă între capacitatea indivizilor de a relaționa eficient și predispoziția acestora de a colabora în cadrul grupurilor. De asemenea, relaționarea corelează semnificativ și pozitiv cu ***performanța*** (r = ,672, $p < 0.01$), fapt ce indică faptul că relațiile interpersonale favorabile pot contribui la sporirea performanței individuale.

Un alt set de corelații relevante vizează relația dintre ***reflecție***, ***aplicarea în practică*** și ***rezolvarea de probleme***. Corelația dintre reflecție și rezolvarea de probleme este r = ,647 ($p < 0.01$), ceea ce evidențiază importanța capacității reflexive în abordarea și soluționarea situațiilor problematice. De asemenea, ***reflecția*** se corelează pozitiv și cu ***aplicarea în practică*** (r = ,632, $p < 0.01$), sugerând că persoanele care reflectează asupra cunoștințelor dobândite tind să le integreze mai eficient în contexte aplicative.

Independența prezintă corelații semnificative cu majoritatea celorlalte variabile, în special cu ***relaționarea*** (r = ,637, $p < 0.01$), ***performanța*** (r = ,558, $p < 0.01$) și ***rezolvarea de probleme*** (r = ,573, $p < 0.01$). Aceste rezultate indică faptul că un nivel ridicat de autonomie nu este incompatibil cu colaborarea sau eficiența în activitate, ci dimpotrivă, poate contribui la performanța generală.

În contrast, se observă și existența unor corelații negative, deși slabe. Constatăm că între variabila ***lucrul în echipă*** și ***învățare*** există o corelație negativă semnificativă statistic (r = -,219, $p < 0.05$), ceea ce ar putea sugera că, în anumite contexte, învățarea individuală ar putea fi afectată de activitățile de grup sau de dinamica colaborativă. De asemenea, ***empatia*** se corelează negativ cu ***performanța*** (r = -,226, $p < 0.05$), fapt ce poate indica o tensiune între componenta afectivă a interacțiunii și eficiența în realizarea sarcinilor.

Concluzionând, putem menţiona că rezultatele evidențiază o rețea complexă de inter-relații între variabilele analizate, în care competențele sociale (precum relaționarea și lucrul în echipă), alături de abilitățile cognitive (reflecția, rezolvarea de probleme) și caracteristicile individuale (independența), contribuie într-o manieră semnificativă la conturarea performanței. Aceste concluzii susțin ideea că dezvoltarea competențelor transversale, atât sociale, cât și cele ce ţin de cunoştinţe, este esențială pentru optimizarea procesului de învățare și pentru creșterea eficienței în activitățile practice.

Figura 7. evidențiază distribuția nivelelor scăzut, mediu și înalt pentru toate cele 10 dimensiuni psihosociale și cognitive analizate. Se observă o tendință clară de concentrare a respondenților în zona nivelului înalt pentru majoritatea variabilelor, în special în cazul celor care vizează învățarea (68%), performanța (75,3%), lucrul în echipă (71,1%), și relaționarea (69,1%).

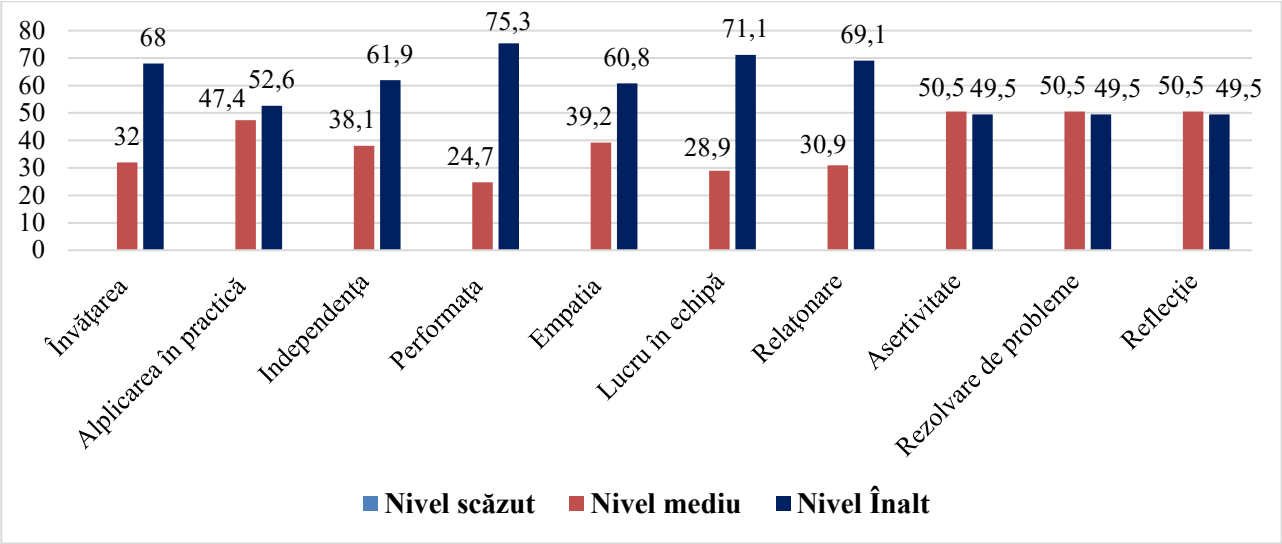

Figura 7. Distribuția nivelelor (scăzut, mediu, înalt) pentru cele 10 dimensiuni de competențe

În mod semnificativ, nivelul scăzut este absent pentru toate variabilele, ceea ce confirmă un profil general pozitiv și bine dezvoltat la nivelul eșantionului studiat.

Variabilele precum asertivitatea, rezolvarea de probleme și reflecția au o distribuție echilibrată între nivelul mediu și cel înalt (aproximativ 50%), ceea ce sugerează că în timp ce o parte a respondenților manifestă competențe solide în aceste domenii, există și o proporție similară cu potențial de dezvoltare suplimentară. De asemenea, aplicarea în practică și empatia se situează la un prag mediu-superior (52,6% și respectiv 60,8% în zona de nivel înalt), ceea ce arată o bună capacitate de transpunere a cunoștințelor în acțiuni și o deschidere emoțională rezonabilă, însă nu la fel de dominantă ca în cazul altor trăsături.

În concluzie, datele analizate conturează un profil psihosocial pozitiv și echilibrat al participanților la etapa de constatare a cercetării empirice. Majoritatea respondenților se situează la nivele ridicate în ceea ce privește dimensiuni precum performanța, învățarea, lucrul în echipă și relaționarea, indicând o orientare puternică spre succes, cooperare și dezvoltare continuă.

Scopul demersului educațional constă în formarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali, în vederea realizării unei consilieri educaționale a persoanelor de vârsta a treia, axată pe aplicabilitate practică, reflecție critică/autocritică și dezvoltare empatică şi asertivă.

Obiectivele formative:

- *Dezvoltarea abilităților de comunicare empatică și asertivă* în interacțiunea cu persoanele de vârsta a treia, în contexte de consiliere educațională.
- *Formarea capacității de analiză a nevoilor educaționale* ale persoanelor de vârsta a treia, din perspectivă socială, cognitivă și afectivă.
- *Exersarea competențelor de planificare, organizare și implementare* a unor activități de consiliere educațională adaptate specificului consilierii educaţionale persoanelor de vârsta a treia.
- *Stimularea gândirii critice și reflexive*, prin utilizarea unor metode formative moderne (ex. studiu de caz, simulare, portofoliu reflexiv).
- *Consolidarea unei atitudini profesionale etice și incluzive,* prin promovarea respectului, demnității și participării active a persoanelor de vârsta a treia în actul educațional.
- *Creșterea încrederii de sine și a autonomiei profesionale* în asumarea rolului de consilier educațional în contexte socioeducaționale reale.

Durata demersului educațional formativ: 12 săptămâni (3 luni)

Tipuri de activități:

- Activități teoretice: 20 ore
- Activități practice (aplicații, studii de caz, proiecte): 30 ore
- Activități de autoevaluare și reflecție: 10 ore.

La finalul demersului educațional formativ, studenții au fost capabili să:

- Analizeze specificul psihosocial al persoanelor vârstnice și nevoile lor educaționale;
- Aplice metode și tehnici de consiliere educațională în contexte reale sau simulate;
- Proiecteze și implementeze activități educative pentru vârstnici;
- Reflecteze critic asupra propriei activități profesionale și să-și îmbunătățească intervenția;
- Colaboreze eficient în echipe;

- Manifeste competențe profesionale aplicabile în consilierea persoanelor vârstnice.

Tabelul 10. Structura programului de formare (pe săptămâni)

Săptămâni	Sesiuni de formare	Conținuturi esențiale	Tipuri de activități	Metode și tehnici
Săptămâna 1	Introducere în consilierea educațională	- Consilierea și delimitarea conceptelor conexe - Consilierea educațională: concepte și tipologii	Prelegere interactivă	Prezentare interactivă (PowerPoint/ video scurt)
Săptămâna 2	Particularități ale persoanelor vârstnice	- Îmbătrânirea activă: rolul educației în senescență - Politici educaționale pentru seniori	Analiză de documente	Brainstorming Dezbatere
Săptămâna 3	Nevoile educaționale ale seniorilor. Motivația pentru învățare la vârsta a treia	- Comunicarea empatică și asertivă în consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia	Analiză de text	Reflecție ghidată Simulări și feedback în perechi
Săptămâna 4	Comunicarea empatică și relația consilier–beneficiar vârstnic	- Competența de relaționare a asistentului social - Indici de eficiență	Jocuri de rol	Exerciții de ascultare activă
Săptămâna 5	Fundamente teoretice ale consilierii educaționale pentru vârstnici	- Specificul consilierii persoanelor de vârsta a treia	Studii de caz Intervenție asistată	Învățare experiențială
Săptămâna 6	Dimensiunea axiologică a consilierii	- Valori și atitudini în lucrul cu persoanele vârstnice - Etica relației de consiliere	Reflecție ghidată	Joc de rol Discuții ghidate
Săptămâna 7	Metode de consiliere educațională	- Interviul, consilierea de grup, metode participative, activități de educație non-formală	Ateliere practice, micro-sesiuni de consiliere	Simulări Atelier metodologic
Săptămâna 8	Tehnici specifice de consiliere educațională aplicabile vârstnicilor	- Tehnici aplicate în consilierea educațională	Atelier de practică Simulări de consiliere	Exerciții de consiliere Parafrazarea Sumarizarea
Săptămâna 9	Competențe de comunicare și relaționare	- Comunicarea nonverbală - Adaptarea mesajului - Bariere în comunicare	Exerciții de simulare	Ascultarea activă
Săptămâna 10	Proiectarea intervenției educaționale	Etapele planificării unei intervenții; identificarea nevoilor; formularea obiectivelor; evaluarea rezultatelor	Elaborare de proiecte educaționale pentru vârstnici, lucrul în echipă	Studii de caz Învățare bazată pe probleme feedback în perechi
Săptămâna 11	Intervenția educațională în centre de zi, aziluri sau comunități	Rolul consilierului în facilitarea participării active și prevenirea izolării	Vizită de documentare, interviuri cu specialiști	Interviu Lucru în echipă Reflecție personală
Săptămâna 12	Practica reflexivă Evaluare finală. Autoevaluare și metacogniție	- Autoevaluarea competențelor; - Analiza intervenției - Participare activă în proiectele comunitare	Portofoliu reflexiv, Sesiuni de feedback colectiv	Forum de discuții Învățare reflexivă;

Activități complementare:

- *Portofoliu reflexiv individual:* completat săptămânal, conținând reflecții asupra învățării, dificultăților și progresului personal;
- *Supervizare practică:* sesiuni de feedback cu profesorul coordonator și profesioniști din domeniu;
- *Lucru în echipe interdisciplinare* (unde a fost posibil): colaborare cu studenți din psihologie, pedagogie.

Pentru a verifica omogenitatea inițială a celor două grupuri implicate în cercetare – experimental și de control – a fost realizată o analiză comparativă a scorurilor la etapa de pretestare pentru variabilele performanță, învățare, asertivitate și empatie, prin aplicarea testului t pentru eșantioane independente. În prealabil, a fost verificată și omogenitatea varianțelor cu ajutorul testului Levene.

Rezultatele testului Levene indică o varianță inegală pentru variabilele performanță ($F = 4,647$, $p = 0,036$) și învățare ($F = 4,732$, $p = 0,035$), ceea ce sugerează o ușoară heterogenitate a varianțelor între cele

două grupuri pentru aceste dimensiuni. Cu toate acestea, valorile testului t nu au relevat diferențe semnificative statistic între grupuri. Astfel, pentru performanță s-a obținut t = -0,626, p = 0,534, iar pentru învățare t = -0,570, p = 0,571. Diferențele medii (-0,57 și -0,84) sunt minore, iar intervalele de încredere cuprind valoarea zero, ceea ce susține absența semnificației statistice.

În cazul variabilei asertivitate, testul Levene (F = 1,822, p = 0,183) indică varianțe omogene între grupuri, iar testul t confirmă inexistența unei diferențe semnificative: t = -1,632, p = 0,109. Deși diferența medie înregistrată (-8,63) ar putea părea substanțială numeric, din punct de vedere statistic aceasta nu este semnificativă la nivelul de semnificație 0,05.

Pentru empatie, atât testul Levene (F = 0,425, p = 0,517), cât și testul t (t = -1,018, p = 0,314) indică lipsa unor diferențe relevante între cele două grupuri. Diferența medie (-2,27) este, de asemenea, redusă și nesemnificativă statistic.

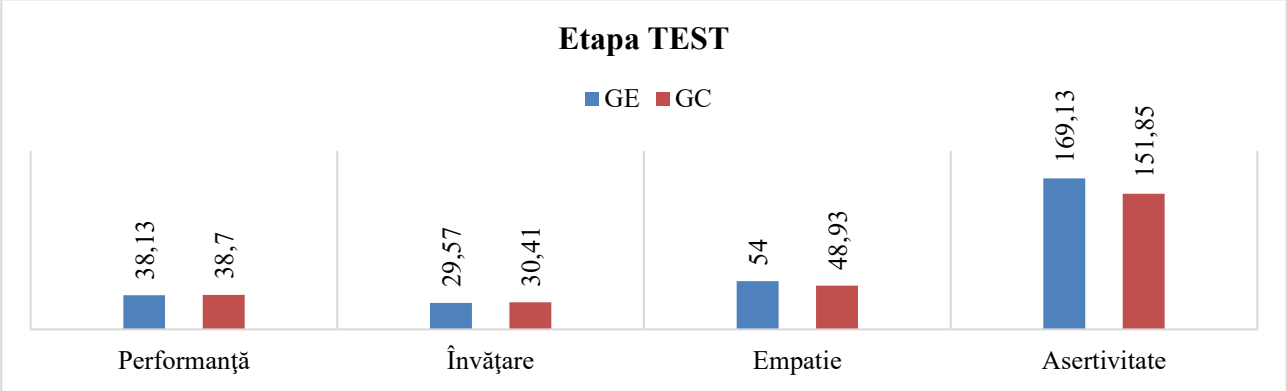

Figura 8. Compararea scorurilor test între grupul experimental și grupul de control

Putem menționa că analiza comparativă a scorurilor pretestării indică absența unor diferențe semnificative statistic între grupul experimental și grupul de control în ceea ce privește variabilele investigate. Acest rezultat confirmă omogenitatea inițială a eșantioanelor și echivalența lor din perspectiva nivelului de dezvoltare a competențelor analizate înainte de aplicarea intervenției formative.

Tabelul 11. Statistici descriptive retest – Grupuri experimentale și de control

Statistici descriptive de grup				
Scoruri retest	**grup**	**N**	**Mean**	**Std. Deviation**
Performanţă	upsc_GE	50	40,61	1,44
	upsc_GC	47	38,70	2,87
Învăţare	upsc_GE	50	35,09	3,09
	upsc_GC	47	30,41	5,83
Asertivitate	upsc_GE	50	169,13	15,15
	upsc_GC	47	151,85	16,59
Empatie	upsc_GE	50	54,00	6,52
	upsc_GC	47	48,93	6,88

Stabilirea acestui echilibru inițial constituie o condiție metodologică esențială pentru asigurarea validității interne a cercetării, întrucât permite atribuirea modificărilor constatate în etapa de posttestare exclusiv intervenției aplicate în cadrul grupului experimental. În consecință, diferențele semnificative înregistrate ulterior pot fi interpretate ca efecte directe ale programului formativ implementat, și nu ca rezultate ale unor variații inițiale preexistente între grupuri.

În urma implementării programului de intervenție, a fost realizată o nouă evaluare a participanților, utilizând aceleași instrumente ca în etapa de pretestare. Scopul acestei etape a fost de a identifica posibilele modificări semnificative înregistrate în cadrul grupului experimental (GE), comparativ cu grupul de control (GC), care nu a beneficiat intervenția formativă. Analiza descriptivă a scorurilor de retestare evidențiază o creștere consistentă a valorilor medii pentru toate variabilele analizate în cazul grupului experimental, în timp ce în cadrul grupului de control variațiile înregistrate sunt minime sau nesemnificative. Această tendință sugerează un efect pozitiv al programului aplicativ asupra dezvoltării competențelor vizate, indicând o evoluție favorabilă a participanților incluși în intervenție.

În ceea ce privește variabila performanță, scorul mediu al grupului experimental a crescut de la 38,13 la 40,61, cu o abatere standard redusă (SD = 1,44), sugerând o îmbunătățire clară și o omogenitate mai mare a răspunsurilor. În schimb, grupul de control a rămas constant la media de 38,70 (SD = 2,87), ceea ce indică

lipsa unui progres semnificativ în absența intervenției formative. Această evoluție susține ipoteza conform căreia programul aplicat a avut un efect pozitiv asupra performanței participanților din grupul experimental.

Pentru variabila învățare, diferențele între cele două grupuri devin chiar mai evidente. Grupul experimental a înregistrat o medie de 35,09 (SD = 3,09), în creștere față de media inițială (29,57), în timp ce grupul de control a rămas la nivelul pretestării (30,41). Această creștere substanțială sugerează faptul că intervenția formativă a contribuit semnificativ la dezvoltarea competențelor de învățare în rândul participanților din GE. În mod similar, scorurile pentru asertivitate s-au modificat semnificativ: media grupului experimental a crescut de la 143,22 la 169,13, înregistrând o abatere standard relativ mică (SD = 15,15). Grupul de control a rămas la media de 151,85, neschimbată față de etapa inițială. Această diferență indică o îmbunătățire clară a comportamentului asertiv în rândul studenților care au participat la programul formativ. În cazul variabilei empatie, scorul mediu al grupului experimental a crescut de la 46,65 la 54,00 (SD = 6,52), în timp ce media grupului de control a rămas constantă la 48,93. Această evoluție arată o creștere a capacității de a înțelege și răspunde la emoțiile celorlalți – o componentă esențială a competențelor socio-emoționale – doar în cazul grupului expus intervenției formative.

În ansamblu, analiza descriptivă a datelor obținute în etapa post-intervenție (Figura 9) susține eficiența programului formativ aplicat, evidențiind diferențe consistente în favoarea grupului experimental la nivelul tuturor celor patru variabile analizate și integrate activ în structura intervenției. Creșterea valorilor medii înregistrate de participanții din grupul experimental, comparativ cu stabilitatea relativă a scorurilor grupului de control, indică un impact pozitiv al demersului aplicativ asupra dimensiunilor competențiale vizate.

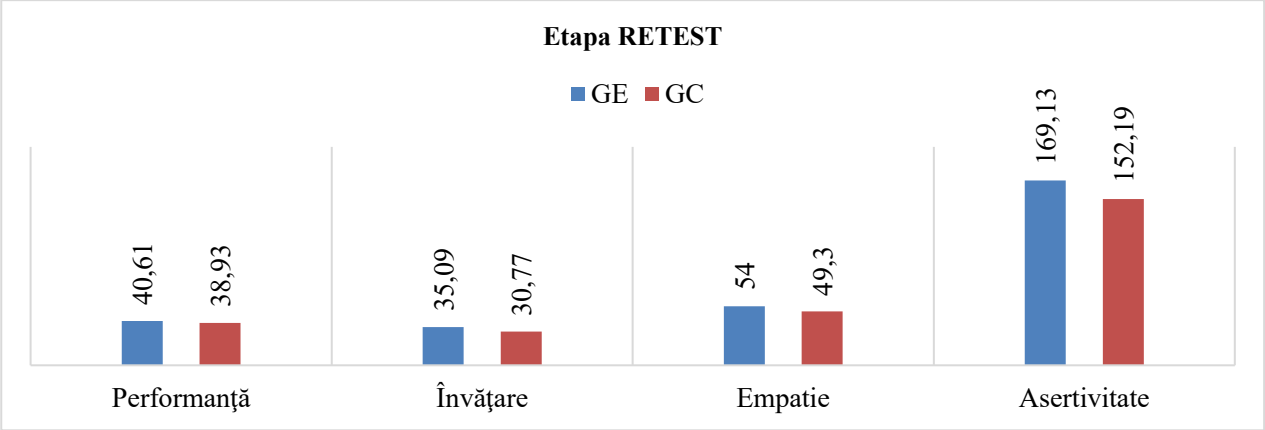

Figura 9. Compararea scorurilor retest între grupul experimental și grupul de control

Aceste constatări preliminare consolidează ipoteza cercetării și oferă un suport empiric pentru aprecierea eficacității modelului pedagogic implementat, urmând ca analiza statistică inferențială să confirme semnificația diferențelor observate și să valideze rezultatele din perspectivă metodologică.

Tabelul 12. Compararea variabilelor la etapa retest – Test t pentru eșantioane independente

Comapararea varibilelor independente la etapa repest									
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
								95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
1.	Performanţă	1,587	,214	2,890	48	,006	1,90	,58	3,23
2.	Învăţare	16,155	,000	3,454	48	,001	4,68	1,96	7,40
3.	Asertivitate	,037	,849	3,818	48	,000	17,28	8,18	26,38
4.	Empatie	,005	,947	2,663	48	,011	5,07	1,24	8,90

Creșterea semnificativă a valorilor medii, coroborată cu reducerea abaterilor standard, indică atât un progres individual, cât și o mai mare coerență în cadrul grupului experimental. Comparativ, stagnarea scorurilor în cadrul grupului de control confirmă faptul că îmbunătățirile observate nu se datorează evoluției naturale sau altor factori externi, ci reprezintă efectul direct al programului formativ implementat.

Prin urmare, rezultatele obținute consolidează validitatea internă a cercetării și confirmă eficacitatea demersului formativ în dezvoltarea competențelor profesionale vizate.

Pentru a evalua impactul intervenției asupra grupului experimental, a fost aplicat testul t pentru eșantioane independente, cu scopul de a compara scorurile finale (retest) dintre grupul experimental și grupul de control. Înaintea aplicării testului t, a fost realizată verificarea omogenității variațelor prin testul Levene, pentru a determina dacă se impune folosirea variantei ajustate a testului t.

Pentru variabila Performanţă rezultatele arată o diferență semnificativă statistic între cele două grupuri, cu t = 2,890, p = 0,006. Diferența medie de 1,90 puncte (interval de încredere 95%: 0,58 – 3,23) indică o îmbunătățire clară a performanței în rândul participanților din grupul experimental. De asemenea, testul Levene (F = 1,587, p = 0,214) sugerează că variațele sunt omogene, ceea ce validează aplicabilitatea standard a testului t.

Diferențele dintre cele două grupuri la variabila Învăţare sunt și mai pronunțate, unde s-a obținut t = 3,454, p = 0,001. Diferența medie este de 4,68 puncte (CI 95%: 1,96 – 7,40), în favoarea grupului experimental. În acest caz, testul Levene indică variațe inegale (F = 16,155, p < 0,001), ceea ce justifică utilizarea variantei de test t cu ajustare.

Totuși, în pofida eventualelor variații minore sau limitări metodologice inerente oricărui demers experimental, semnificația rezultatelor obținute rămâne clară și robustă. Consistența diferențelor constatate, convergența indicatorilor statistici și coerența evoluției variabilelor analizate susțin validitatea concluziilor formulate și confirmă impactul pozitiv al intervenției asupra grupului experimental.

Această stabilitate a rezultatelor consolidează caracterul fiabil al demersului aplicativ și oferă argumente suplimentare în favoarea eficacității modelului pedagogic implementat, evidențiind relevanța sa pentru optimizarea procesului de formare profesională a studenților asistenți sociali.

Pentru variabila asertivitate, diferențele sunt considerabile și statistic semnificative: t = 3,818, p < 0,001, cu o diferență medie de 17,28 puncte (CI 95%: 8,18 – 26,38). Testul Levene (F = 0,037, p = 0,849) confirmă omogenitatea variațelor. Aceste rezultate sugerează o eficiență ridicată a programului de intervenție în dezvoltarea comportamentului asertiv în rândul participanților din GE.

Și în cazul empatiei, diferențele sunt semnificative: t(48) = 2,663, p = 0,011, cu o diferență medie de 5,07 puncte (CI 95%: 1,24 – 8,90). Testul Levene (F = 0,005, p = 0,947) indică, de asemenea, variațe egale. Aceste rezultate confirmă faptul că programul de intervenție a avut un impact pozitiv și asupra dimensiunii afective a empatiei.

Rezultatele analizei inferențiale evidențiază faptul că toate cele patru variabile investigate – performanța, nivelul învățării, asertivitatea și empatia – au înregistrat diferențe semnificative statistic între grupul experimental și grupul de control, în favoarea participanților care au beneficiat de intervenția formativă. Aceste diferențe confirmă impactul pozitiv al programului aplicativ asupra dimensiunilor competențiale și psiho-sociale vizate.

Asistentul social este conceput ca un veritabil agent al schimbării, a cărui intervenție se desfășoară în contexte sociale complexe și dinamice. Rolul său nu se limitează la acordarea unui anumit tip de sprijin punctual, ci presupune elaborarea și aplicarea unor strategii combinate, adaptate particularităților fiecărei situații și, în anumite cazuri, integrate la nivel micro, mezzo și macro.

În toate contextele profesionale în care își desfășoară activitatea, asistenții sociali mențin o focalizare dublă: pe de o parte, sprijină persoanele în vederea îmbunătățirii bunăstării și funcționării lor sociale, iar pe de altă parte, identifică și abordează problemele externe – de natură sistemică sau structurală – care pot afecta această bunăstare sau pot genera inegalitate, injustiție și discriminare. Această dublă orientare evidențiază caracterul complex al intervenției sociale, care îmbină sprijinul individual cu acțiunea asupra mediului social.

Constatările obținute validează eficacitatea demersului pedagogic implementat, demonstrând capacitatea acestuia de a genera îmbunătățiri relevante atât la nivel cognitiv (performanță și învățare), cât și la nivel comportamental și afectiv (asertivitate și empatie). În consecință, *ipoteza de cercetare* este confirmată, intervenția formativă producând modificări semnificative și consistente în dezvoltarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali.

Prin urmare, datele empirice susțin valoarea aplicativă și validitatea științifică a modelului pedagogic propus, evidențiind contribuția acestuia la optimizarea procesului de formare inițială în domeniul consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

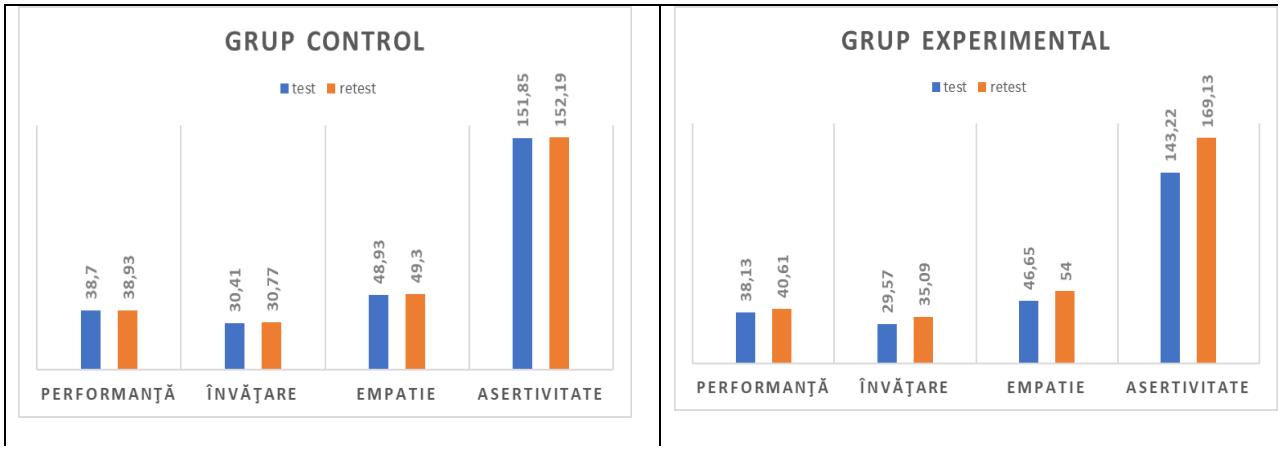

Figura 10. Evoluția scorurilor medii test–retest pentru variabilele măsurate în grupurile de control și experimental

Figura 10. vizualizează evoluția mediei scorurilor la cele patru dimensiuni psiho-comportamentale – performanță, învățare, empatie și asertivitate – înregistrate în două momente de măsurare (test și retest), pentru două grupuri: control și experimental.

În grupul control, valorile obținute la retest sunt foarte apropiate de cele inițiale, indicând o stabilitate a nivelurilor măsurate, nu au cunoscut variații semnificative, ceea ce sugerează absența unor factori intervenienți semnificativi în perioada dintre cele două măsurători.

În contrast cu stabilitatea relativă a rezultatelor înregistrate la nivelul grupului de control, grupul experimental a evidențiat creșteri substanțiale între etapa de pretestare și cea de posttestare pentru toate cele patru dimensiuni analizate. Valorile medii ale scorurilor au crescut semnificativ la nivelul performanței, învățării, asertivității și empatiei, reflectând o evoluție pozitivă și coerentă a participanților incluși în intervenția formativă.

Aceste modificări confirmă eficacitatea intervenției aplicate grupului experimental, sugerând că programul implementat a contribuit în mod direct la dezvoltarea competențelor evaluate. Creșterile înregistrate nu pot fi explicate prin variații întâmplătoare sau factori externi, ci indică impactul specific al demersului pedagogic asupra ariilor cognitive, comportamentale și afective investigate.

Prin urmare, diferențele constatate între test și retest în cadrul grupului experimental susțin validitatea modelului formativ propus și relevanța sa pentru optimizarea formării profesionale în domeniul consilierii educaționale.

Analiza comparativă evidențiază faptul că doar grupul experimental a beneficiat de o creștere semnificativă a scorurilor la retest, ceea ce sugerează că intervenția aplicată a avut un impact pozitiv asupra variabilelor măsurate, în timp ce grupul control nu a manifestat schimbări relevante în absența acesteia.

O scurtă sinteză ne permite să concluzionăm că analiza comparativă a datelor pretest și posttest a evidențiat o evoluție semnificativă în cadrul grupului experimental, ca urmare a aplicării programului de intervenție psihopedagogică. La etapa inițială, rezultatele nu au indicat diferențe semnificative între grupul experimental și cel de control pentru niciuna dintre variabilele analizate – performanță, învățare, asertivitate și empatie –, ceea ce a confirmat omogenitatea grupurilor și validitatea designului experimental. Ulterior, la etapa de retestare, scorurile descriptive au arătat creșteri semnificative în cazul grupului experimental, în timp ce grupul de control a menținut valori constante. Analiza inferențială prin testul t pentru eșantioane independente a confirmat existența unor diferențe semnificative statistic în favoarea grupului experimental pentru toate cele patru variabile. Aceste constatări susțin eficiența intervenției și impactul său pozitiv asupra dezvoltării competențelor profesionale și socio-emoționale ale participanților.

Evaluând eficiența programului formativ am realizat diferențele dintre scorurile obținute la etapa de test și la etapa de retest pentru grupul experimental prin evaluare repetată, aplicand intrumentele de evaluare.

Figura 11. ilustrează compararea scorurilor medii obținute la etapa test și retest pentru patru dimensiuni: *performanțe, învățare, asertivitate și empatie,* pentru grupul experimental (GE).

Se observă o creștere a valorilor medii la etapa retest pentru toate dimensiunile analizate, ceea ce sugerează o evoluție pozitivă a participanților între cele două momente de evaluare.

În mod specific pentru dimensiunea performanțe, scorul mediu crește de la 38,44 la 39,58, indicând o îmbunătățire ușoară a nivelului de performanță. În cazul variabilei învățăre, se constată o creștere de la 30,02 la 32,56, sugerând o dezvoltare a capacităților de achiziție și procesare a informației.

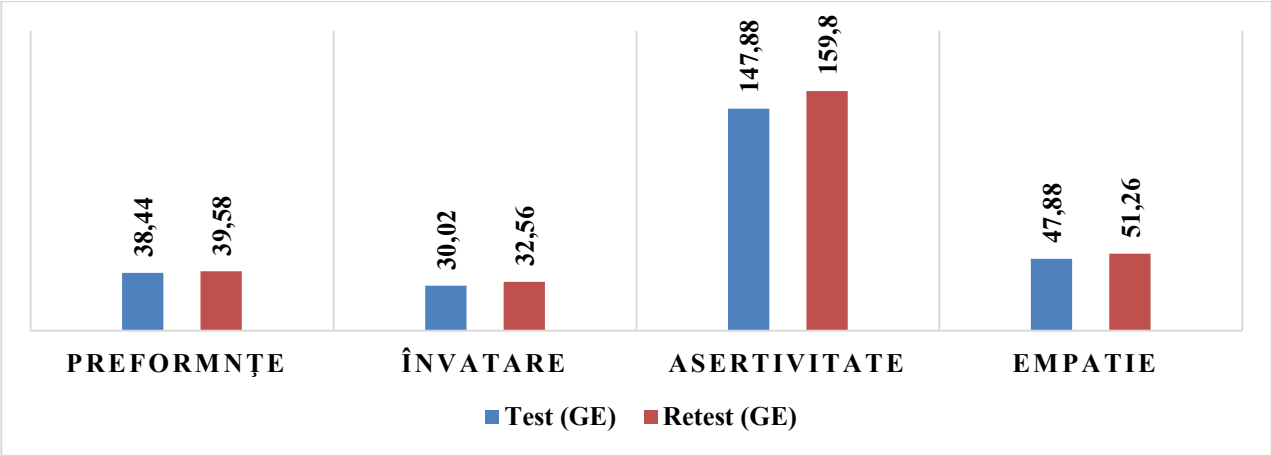

Figura 11. Scorurile obținute la etapa de test și la etapa de retest pentru grupul experimental prin evaluare repetată

Dimensiunea asertivitate înregistrează cea mai mare creștere, de la 147,88 la 159,8, ceea ce indică o îmbunătățire semnificativă a abilităților de exprimare și afirmare personală. Pentru variabila empatie, scorurile cresc de la 47,88 la 51,26, sugerând o dezvoltare a capacității de înțelegere și relaționare interpersonală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată confirmă actualitatea și relevanța temei privind formarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, în contextul transformărilor demografice și al necesității adaptării sistemelor educaționale și sociale la procesul accelerat de îmbătrânire a populației.

În concordanță cu scopul cercetării și cu obiectivele proiectate, rezultatele teoretice și experimentale permit formularea următoarelor concluzii generale:

1. **Au fost determinate reperele teoretice** privind îmbătrânirea activă, consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia și formarea competențelor profesionale în asistența socială, care au permis fundamentarea conceptuală a cercetării și delimitarea consilierii educaționale ca dimensiune a intervenției profesionale a asistentului social. Aceasta poate fi abordată ca o componentă a intervenției sociale orientată spre susținerea autonomiei, participării sociale, adaptării la schimbările specifice vârstei și învățării pe tot parcursul vieții. În acest context, pregătirea asistentului social presupune articularea cunoștințelor din pedagogie, asistență socială, gerontologie educațională și consiliere centrată pe persoană.
2. **Au fost identificate și structurate competențele profesionale** necesare asistenților sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia, prin evidențierea dimensiunilor cognitive, relaționale, etice și metodologice, acestea servind drept repere pentru proiectarea conținuturilor, strategiilor de formare și evaluarea pregătirii profesionale. Dimensiunea cognitivă vizează cunoașterea particularităților procesului de îmbătrânire și a principiilor consilierii educaționale; cea relațională – comunicarea, empatia și construirea relației profesionale; cea etică – respectarea demnității, autonomiei și drepturilor persoanei; iar cea metodologică – proiectarea, realizarea și evaluarea intervențiilor de consiliere educațională. Ansamblul acestora configurează profilul competențial necesar viitorului asistent social în lucrul cu persoanele vârstnice.
3. **Au fost investigate modalitățile de integrare a consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul programelor de formare profesională** în asistență socială din Republica Moldova și Germania, fiind identificate diferențe, convergențe și practici relevante pentru contextualizarea și modernizarea formării universitare în domeniul asistenței sociale. Perspectiva comparativă permite evidențierea bunelor practici transferabile și fundamentarea unor direcții de dezvoltare curriculară adaptate contextului formării inițiale a asistenților sociali din Republica Moldova.
4. **A fost stabilit nivelul inițial de formare a competențelor profesionale** ale studenților asistenți sociali necesare pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia, rezultatele diagnosticului oferind baza empirică pentru proiectarea și organizarea demersului formativ. Raportarea rezultatelor la dimensiunile cognitivă, relațională, etică și metodologică permite identificarea resurselor existente și a necesităților de formare, justificând necesitatea unei pregătiri sistematice pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia.

5. **A fost fundamentat și elaborat Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale** ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Funcționalitatea Modelului pedagogic constă în corelarea finalităților, competențelor, conținuturilor, principiilor, strategiilor formative și modalităților de evaluare, oferind un cadru coerent pentru organizarea procesului de formare profesională inițială. Modelul structurează procesul formativ prin raportarea finalităților, conținuturilor, strategiilor didactice, activităților practice și modalităților de evaluare la competențele profesionale vizate.
6. **A fost elaborat și validat experimental demersul de formare** fundamentat pe Modelul pedagogic, iar rezultatele obținute au evidențiat eficiența acestuia în dezvoltarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia. Aplicarea demersului confirmă posibilitatea valorificării Modelului pedagogic în procesul de formare profesională inițială.
7. **Au fost formulate concluzii și recomandări** privind optimizarea procesului de formare profesională inițială a viitorilor asistenți sociali, prin integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul universitar, activitățile practice și programele de formare continuă, contribuind la adaptarea pregătirii profesionale la cerințele sociale actuale.

În majoritatea programelor de formare în asistență socială, consilierea este abordată ca o componentă importantă a pregătirii profesionale, cu accent predominant pe consilierea psihosocială, suportul în situații de criză și intervenția socială. În acest context, consilierea educațională destinată persoanelor de vârsta a treia este insuficient reprezentată în conținuturile curriculare, ceea ce evidențiază necesitatea consolidării dimensiunii educaționale a pregătirii viitorilor asistenți sociali.

În vederea dezvoltării competențelor profesionale specifice, se recomandă introducerea sau integrarea în curriculumul universitar a unor cursuri ori module tematice, precum:

- *Consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia*;
- *Tehnici și metode de învățare în gerontologie*;
- *Educația nonformală în lucrul cu persoanele de vârsta a treia*;
- *Intervenții educaționale în comunitățile de persoane de vârsta a treia*.

Integrarea acestor conținuturi ar contribui la extinderea rolului profesional al asistentului social prin valorificarea dimensiunii educaționale a intervenției, precum și la formarea competențelor necesare proiectării, realizării și evaluării activităților de consiliere educațională destinate persoanelor de vârsta a treia. Totodată, o asemenea orientare curriculară ar favoriza corelarea pregătirii teoretice cu experiențele practice și adaptarea formării profesionale la dinamica demografică și la necesitățile educaționale și sociale ale societății contemporane.

În Republica Moldova, abordarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în cadrul programelor de formare profesională în asistență socială este, în general, integrată în cadrul mai larg al consilierii și al intervenției sociale, cu o delimitare insuficientă a conținuturilor și competențelor specifice lucrului educațional cu această categorie de beneficiari. Se constată o reprezentare limitată a modulelor specializate și o orientare redusă a experiențelor practice spre dimensiunea educațională și gerontologică a intervenției.

În Germania, formarea profesională prezintă o diversificare mai accentuată a conținuturilor și experiențelor de învățare asociate lucrului cu persoanele de vârsta a treia, prin valorificarea unor cursuri și conținuturi de gerontologie, colaborări interuniversitare și proiecte interdisciplinare care oferă studenților oportunități de interacțiune directă cu persoanele vârstnice în contexte educaționale și sociale. Analiza comparativă evidențiază astfel repere care pot fi valorificate, adaptate și contextualizate în procesul de dezvoltare curriculară din Republica Moldova, în raport cu particularitățile sistemului național de formare și cu cerințele demografice contemporane.

Realizarea consilierii educaționale presupune o pregătire profesională specifică și dezvoltarea unor competențe relaționale, care permit asistentului social să construiască și să mențină o relație profesională bazată pe respect, încredere și acceptare. În acest proces, este important ca viitorul asistent social să-și conștientizeze propriile valori, atitudini și convingeri și să înțeleagă modul în care acestea pot influența relația profesională și intervenția asupra beneficiarului. Totodată, cunoașterea comportamentului uman, înțelegerea relației dintre mediul social și manifestările cognitive, emoționale și comportamentale ale beneficiarului, precum și raportarea intervenției la valorile profesionale și la nevoile individuale ale acestuia constituie premise importante ale unei consilieri eficiente.

Rezultatele cercetării au demonstrat caracterul parțial dezvoltat și diferențiat al competențelor profesionale ale studenților la etapa inițială, fapt care a justificat necesitatea unui demers formativ structurat și fundamentat științific. Compararea rezultatelor obținute în etapele de pretestare și posttestare a evidențiat

creșteri semnificative ale nivelului competențelor profesionale în grupul experimental, în timp ce în grupul de control modificările au fost minime sau nesemnificative.

Funcționalitatea Modelului pedagogic elaborat a fost confirmată prin capacitatea acestuia de a organiza și orienta sistematic procesul de formare a competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia. Rezultatele experimentului au evidențiat progrese la nivelul performanței, învățării, asertivității și empatiei, precum și al capacității studenților de aplicare a tehnicilor de consiliere educațională, al competențelor relaționale și al maturității reflexive.

Validarea experimentală a confirmat eficacitatea Modelului pedagogic și a evidențiat funcționalitatea acestuia în corelarea pregătirii teoretice cu experiențele practice, în dezvoltarea integrată a dimensiunilor cognitive, relaționale, etice și metodologice ale competențelor profesionale. În acest sens, integrarea Modelului 4C oferă un cadru sistemic, aplicativ și reflexiv pentru formarea inițială a studenților asistenți sociali.

Rezultatele obținute susțin necesitatea integrării sistematice a consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul universitar de asistență socială, prin corelarea conținuturilor teoretice cu situații profesionale autentice, utilizarea strategiilor formative aplicative și evaluarea competențelor prin indicatori specifici. Astfel, rezultatele cercetării oferă repere pentru optimizarea formării profesionale inițiale și pentru pregătirea unor asistenți sociali capabili să răspundă adecvat nevoilor educaționale, relaționale și sociale ale persoanelor de vârsta a treia.

În concluzie, cercetarea demonstrează că demersul formativ structurat și fundamentat teoretico-metodologic are un impact pozitiv și semnificativ asupra dezvoltării competențelor profesionale ale viitorilor asistenți sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia. Rezultatele experimentale confirmă eficiența Modelului pedagogic propus și oferă argumente pentru valorificarea acestuia în procesul de formare profesională inițială.

Modelul pedagogic se dovedește funcțional prin caracterul său integrativ, sistemic și aplicativ, asigurând corelarea finalităților formării cu dezvoltarea competențelor cognitive, relaționale, etice și metodologice necesare practicii profesionale. Prin fundamentarea teoretică, structurarea componentelor formative și validarea experimentală, Modelul pedagogic oferă un cadru operațional pentru organizarea și realizarea procesului de formare a studenților asistenți sociali și creează premise pentru integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul universitar.

Empatia reprezintă una dintre competențele fundamentale ale procesului de consiliere. Aceasta presupune capacitatea asistentului social de a înțelege experiența beneficiarului din perspectiva acestuia și de a reflecta adecvat trăirile și semnificațiile exprimate, fără identificarea totală cu acestea și cu menținerea limitelor profesionale. În cazul persoanelor de vârsta a treia, empatia facilitează construirea unei relații de consiliere bazate pe valorizarea experienței de viață, respectarea autonomiei și identificarea resurselor personale, educaționale și sociale ale beneficiarului.

Prin urmare, analiza comparativă și delimitarea competențelor necesare evidențiază necesitatea consolidării dimensiunii educaționale și gerontologice în formarea inițială a viitorilor asistenți sociali, precum și necesitatea unor experiențe formative care să integreze cunoașterea teoretică, exersarea competențelor relaționale și aplicarea acestora în situații profesionale autentice.

Cercetarea aduce o contribuție teoretică prin sistematizarea și fundamentarea conceptelor privind competențele profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia și o contribuție aplicativă prin elaborarea și validarea unui Model pedagogic adaptat cerințelor formării profesionale inițiale și realităților demografice contemporane. Funcționalitatea Modelului pedagogic se reflectă în capacitatea acestuia de a organiza și orienta procesul formativ, prin corelarea finalităților, conținuturilor, strategiilor de formare și evaluării competențelor profesionale.

În același timp, rezultatele obținute deschid perspective pentru dezvoltarea unor programe formative extinse, aprofundarea cercetărilor comparative internaționale și integrarea consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia în curriculumul programelor de formare profesională în asistență socială.

În concluzie, **obiectivele cercetării au fost realizate, iar ipoteza generală a fost confirmată**, demonstrând că un demers formativ structurat și fundamentat științific contribuie semnificativ la dezvoltarea competențelor profesionale ale viitorilor asistenți sociali și la pregătirea acestora pentru realizarea unor intervenții eficiente, etice și adaptate particularităților și nevoilor persoanelor de vârsta a treia.

Recomandări practice

În baza rezultatelor cercetării, a validării modelului pedagogic și a concluziilor desprinse din studiile de caz și observațiile din teren, se formulează următoarele recomandări, orientate spre consolidarea formării inițiale și a practicii profesionale în domeniul consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia:

Recomandări la nivel curricular și instituțional

- Dezvoltarea unui cadru curricular național care să includă consilierea educațională a persoanelor vârstnice ca disciplină obligatorie în programele de formare a asistenților sociali.
- Revizuirea standardelor de competență profesională prin integrarea explicită a competențelor necesare lucrului educațional cu persoanele de vârsta a treia.
- Introducerea unor module dedicate îmbătrânirii active, gerontologiei sociale și educației adulților în planurile de învățământ universitare.

Recomandări pentru dezvoltarea serviciilor educaționale pentru vârstnici

- Instituționalizarea programelor educaționale pentru persoane vârstnice în cadrul centrelor sociale, culturale și comunitare.
- Crearea de parteneriate între universități și instituțiile care oferă servicii persoanelor vârstnice, pentru a facilita practica profesională aplicativă.
- Promovarea activităților educaționale intergenerаționale, menite să stimuleze participarea activă și incluziunea socială.

Recomandări pentru asigurarea calității intervenției

- Supervizarea sistematică a practicienilor implicați în consilierea educațională a persoanelor vârstnice, pentru menținerea standardelor profesionale și prevenirea uzurii emoționale.
- Elaborarea unor ghiduri metodologice și instrumente de evaluare a calității intervenției educaționale.
- Monitorizarea impactului programelor implementate asupra beneficiarilor și asupra competențelor profesioniștilor implicați.

Recomandări pentru formarea continuă și cercetare

- Promovarea unei culturi a învățării continue, atât pentru studenți, cât și pentru profesioniștii din domeniul social, prin cursuri de formare continuă, ateliere și programe de dezvoltare profesională.
- Extinderea cercetărilor asupra impactului intervențiilor educaționale în rândul persoanelor vârstnice, inclusiv prin studii longitudinale.
- Dezvoltarea unor cercetări comparative la nivel național și internațional privind modelele de formare a competențelor în domeniul consilierii educaționale.

Recomandări pentru practica profesională

- Adoptarea unei abordări centrate pe persoană, bazată pe respect, empatie și valorizarea experienței de viață a persoanelor vârstnice.
- Integrarea principiilor empowerment-ului și ale îmbătrânirii active în intervențiile educaționale.
- Consolidarea competențelor de colaborare interdisciplinară și de reflecție profesională continuă.

În ansamblu, aceste recomandări susțin necesitatea unei abordări sistemice și sustenabile a formării profesionale și a intervenției educaționale în lucrul cu persoanele de vârsta a treia, contribuind la creșterea calității serviciilor sociale și la promovarea unei îmbătrâniri active, demne și participative.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂBAN, A. *Consiliere educațională.* Ghid metodologic. Cluj-Napoca: Psinet SRL. 2011. 307 p. ISBN 978-606-8244-29-7.
2. BĂLAN, A. *Consilierea persoanelor vârstnice în sistemul serviciilor sociale.* Chișinău: ULIM. 2020. 198 p. ISBN: 978-9975-149-78-2
3. BOCANCEA, C., NEAMȚU, G. *Asistența socială. Elemente de teorie și strategii de mediere.* Iași: 1996. 167 p. ISBN: 973-97825-1-5.
4. BOCANCEA, C., NEAMȚU, G. *Elemente de asistență socială.* Iași: Polirom. 1999. 296 p. ISBN 973-683-302-X.
5. BODI, D.-C. *Persoanele vârstnice. Resursă importantă în familie și în societate.* Iași: Institutul European. 2017. 233 p. ISBN: 978-606-24-0199-3.
6. BODOGAI, S.-I. *Asistența socială a persoanelor vârstnice. Metode actuale și construcție planificată.* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană. 2020. 227 p. ISBN 978-606-37-0956-2.
7. BOTEANU, M. *Comunicare interpersonală în asistența socială.* București: Universitară. 2012. 183 p. ISBN 978-606-16-0087-8.
8. BULGARU, M. *Asistența socială: fundamente teoretice şi practice.* Chișinău: CEP USM. 2009. 495 p. ISBN 978-9975-70-809-8.
9. BULGARU, M. *Aspecte teoretice şi practice ale asistenței sociale.* Chișinău: CE USM. 2003. 400 p. ISBN 9975-70-311-9.
10. BULGARU, M., BULGARU, O. *Etica în asistența socială.* Chișinău: CEP USM. 2014. 404 p. ISBN 978-9975-71-524-9.
11. BULGARU, M., BULGARU, O. *Respectarea normelor etice - un factor esențial pentru activitatea de succes a asistentului social.* În: Agapii E., Botnari V., Bulgaru M. Ghid teoretico-practic pentru asistența socială multifuncțională comunitară. Coord. șt.: Aurelia Racu. Proiectul Consolidarea parteneriatului interdisciplinar pentru furnizarea serviciilor sociale familiilor în situații de risc, APDI HUMANITAS. Chișinău: Pontos. 2018. 432 p. ISBN 978-9975-51-927-4.
12. BULGARU, M., DILION, M. *Concepte fundamentale ale asistenței sociale*. Chișinău: USM. 2000. 316 p. ISBN 9975-917-50-X.
13. BULGARU, M., SALI, N., GRIBINCEA, T., et alții. *Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova.* Chișinău: Cu drag SRL. 2008. 440 p. ISBN 978-9975-80-146-1.
14. BUZDUCEA, D. *Asistența socială a grupurilor de risc.* Iași: Polirom. 2010. 894 p. ISBN 978-973-46-0277-3.
15. BUZDUCEA, D. *Aspecte contemporane în asistența socială.* Iași: Polirom. 2005. 229 p. ISBN 973-46-0055-9.
16. BUZDUCEA, D. *Sisteme moderne de asistență socială. Tendințe globale și practici locale.* Iași: Polirom. 2009. 245 p. ISBN 978-973-46-1332-8
17. CALARAȘ, C. *Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia şi sociologia educației familiale.* Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. Chișinău: Tip. Primex-Com. 2017. 304 p. ISBN 978-9975-110-76-1.
18. CERNAT, T. *Asistența socială a vârstnicilor: politici și intervenții.* Chișinău: CEP USM. 2018. 212 p. ISBN: 978-9975-71-988-3.
19. COJOCARU, D. *Asistența socială: practici şi perspective.* Iași: Institutul European. 2013. 304 p. ISBN: 978-973-611-922-4.
20. COPĂCEANU M. *Consiliere și orientare în carieră.* București: Universitară. 2021. 225 p. ISBN: 978-606-28-1261-4.
21. COZĂRESCU, M., DAVIDESCU, E. *Geneza competenței de relaționare în sistemul relațiilor sociale.* În: Vector European. Revistă științifico-practică, nr. 3/2019, p. 120-234. ISSN 2345-1106.
22. CRISTEA, D. *Tratat de psihologia socială.* București: EDP. 2022. 995 p. ISBN: 978-606-31-1586-8.
23. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei.* Chișinău: CEP USM. 2008. 624 p. ISBN 978-9975-70-717-6.
24. CUZNEȚOV, L., CALARAȘ, C., EȚCO, C. *Consilierea şi educația pentru sănătate a familiei. Repere teoretice şi sugestii practice.* Chișinău: Tip. „Primex Com". 2016. 517 p. ISBN 978-9975-110-57-0.
25. DAFINOIU, I., VARGHA, J.-L. *Psihoterapii scurte. Strategii, metode, tehnici.* Iași: Polirom. 2005. 304 p. ISBN: 973-681-983-5.
26. DAVIDESCU, E. *Valorificarea competenței de relaționare în formarea pedagogilor sociali.* Teză de doctor în științe pedagogice Specialitatea: 533. 01. Pedagogie universitară. Chișinău, 2018. 238 p. C.Z.U: 37.091:37.013.42 (043.3).
27. DIȚA, M. *Intervenția în asistență socială: Curs universitar.* Universitatea Pedagogică „Ion Creangă" din Chișinău. Facultatea Psihologie şi Psihopedagogie Specială. Chișinău: CEP UPSC. 2023. 128 p. ISBN 978-9975-46-829-9.
28. DIWO, V. *Repere actuale privind politicile sociale specifice persoanelor vârstnice din Republica Moldova.* În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului în contextul valorilor europene , Ed. 1, 27 ianuarie 2022, Chișinău. Chișinău: „Adrilang" SRL. 2022. p. 163-167. ISBN 978-9975-3423-8-4.
29. DUMITRAȘCU, H. *Consilierea în asistența socială.* Iași: Polirom. 2012. 292 p. ISBN 978-973-46-3068-4.
30. DUMITRIU, T.-E. *Consiliere educațională.* Iași: Institutul European. 2005. 268 p. ISBN 973-611-336-1.
31. ENĂCHESCU, C. *Tratat de igienă mintală.* Iași: Polirom. 2004. 404 p. ISBN 973-681-746-6.
32. ENĂCHESCU, C. *Tratat de psihanaliză şi psihoterapie.* Ed. a II-a. Iași: Polirom. 2003. 392 p. ISBN 973-681-441-6.
33. ENĂCHESCU, C. *Tratat de psihopatologie.* București: Tehnică. 2000. 477 p. ISBN 973-31-1481-2.
34. ENEA, V. *Intervenții psihologice în școală. Manualul consilierului școlar.* Iași: Polirom. 2019. 697 p. ISBN 978-973-46-6358-3.
35. FONTAINE, R. *Psihologia îmbătrânirii.* Iași: Polirom. 2008. 227 p. ISBN 978-973-46-0909-3.
36. GAL, D. *Îngrijirea vârstnicului. Studii şi modele de bune practici.* Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință. 2012. 256 p. ISBN: 978-606-17-0246-7.
37. GOLU, F. *Manual de psihologia dezvoltării. O abordare psihodinamică.* Iași: Polirom 2015. 339 p. ISBN: 978-973-46-5627-1.
38. HOLDEVICI, I. *Elemente de psihoterapie.* Ediția II. București: ALL. 1998. 276 p. ISBN 973-571-256-3.
39. HOLDEVICI, I. *Psihoterapia. Un tratament fără medicamente.* București: Universitară. 2010. 527 p. ISBN 978-973-749-902-8.
40. ILIȘOI, D., LESENCIUC, A. *Consiliere şi comunicare interpersonală.* București: Antet. 2010. 158 p. ISBN 978-973-636-430-3.
41. KROGSRUD, M.-K. O'MELIA, M., DU BOIS, B. *Practica asistenței sociale.* Iași: Polirom. 2006. 619 p. ISBN 978-973-681-997-1.
42. LOSÎI, E. *Psihologia tânărului, adultului şi vârstnicului.* Catedra Psihologie. Chișinău: Tip. UPS „Ion Creangă". 2018. 156 p. ISBN 978-9975-46-386-7.
43. MARSHALI, M. *Asistența socială pentru bătrâni.* București: Altenative. 1993. 156 p.
44. MĂRGINEAN, I. *Asistența socială a persoanelor vârstnice.* Iași: Polirom. 2004. ISBN: 973-681-785-8.

45. MICLEUȘANU, Z., CUZNEȚOV, L. *Bazele consilierii: Ghid metodologic.* Chișinău: Primex-Com. 2015. 127 p. ISBN 978-9975-110-24-2.
46. MUNTEAN, A. *Psihologia dezvoltării umane.* Iaşi: Polirom. 2006. 458 p. ISBN 978-973-46-0095-3.
47. MUNTEANU, A. *Psihologia vârstelor adulte şi ale senectuţii.* Timişoara: Eurobit. 2004. 227 p. ISBN 973-620-090-6.
48. NEAMȚU, G. *Enciclopedia asistenței sociale.* Iași: Polirom. 2016. 995 p. ISBN 978-973-46-6155-8
49. OCERETNÎI, A. *Măsuri și servicii de protecție socială a persoanelor în vârstă: cazul Republicii Moldova.* În: *Integrare prin cercetare și inovare: Ştiinţe sociale*. 9-10 noiembrie 2023. Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova. 2023. pp. 450-460. ISBN 978-9975-62-688-0.
50. PASCARU-GONCEAR V. *Consilierea psihopedagogică: Suport de curs.* Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Departamentul Științe ale Educației. Chișinău: Editura USM. 2024. 118 p. ISBN 978-9975-62-680-4.
51. PAYNE, M. *Teoria modernă a asistenței sociale.* Iaşi: Polirom. 2011. 398 p. ISBN: 978-973-46-1873-6.
52. PLOSCA, M., MOIS, A. *Consiliere privind cariera.* Cluj Napoca: Dacia. 2001. 112 p. ISBN 973-35-1202-8.
53. POPESCU, E. *Pedagogia socială în faţa problemelor şomajului şi ale populaţiei vârstnice.* Bucureşti: EDP. 1999. 94 p. ISBN 973-30-9433-1.
54. RĂDULESCU, S. *Sociologia vârstelor (Societatea și ciclul uman de viață).* București: Hyperion. 1994. 184 p. ISBN 973-96161-6-X.
55. RENTEA, C.-G. *Teorie şi practică în asistenţa socială. Elemente introductive.* București: Tritonic Books. 2023. 168 p. ISBN: 978-606-749-722-9.
56. ROMANDA, N. *Asistenţa socială a persoanelor în etate.* Chișinău: CEP USM. 2012. ISBN: 978-9975-71-224-8.
57. RUSNAC, S. *Consilierea psihologică în grup. Forme şi metode.* Chișinău: ULIM. 2005. 113 p. ISBN 9975-934-52-8.
58. SALCUȚAN, L. *Rolul familiei pentru păstrarea integrităţii fizice, psihoemoţionale şi sociale a persoanelor în etate.* În: Arta Medica. Revistă medicală ştiinţifico-practică, Nr. 2 (49). Conferinţă Internaţională de Geriatrie şi Gerontologie din Republica Moldova, Chișinău: Tip. Sirius, 2012, 58 p. ISSN: 1810-1852. Accesat: 02.02.2023. Disponibil: https:// repository.usmf.md/ bitstream /20.500.12710/ 16249/1/ Arta Medica_49.pdf
59. SANDU, A. *Tehnici în asistenţa socială.* Iaşi: Lumen. 2010. 141 p. ISBN 978-973-166-242-8.
60. SILISTRARU, N. *Metode şi tehnici interactive de grup.* În: Interacţiunea metodelor în învăţământul superior. Chișinău: UST. 2010. 170 p. ISBN 978-9975-76-048-5.
61. SILISTRARU, N. *Valori ale educaţiei moderne.* Chișinău: Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, 2006, 176 p. ISBN 978-9975-9685-0-8.
62. SILISTRARU, N., GOLUBIȚCHI S. *Pedagogia învăţământului superior.* Ghid metodologic. Chișinău: UST. 2014. 192 p. ISBN 978-9975-76-102-4.
63. SIMCENCO, I. *Rolul grandparentalităţii în educaţia familială.* În: *Familia – factor existenţial de promovare a valorilor eterno-umane.* Ed. 2, 15-16 mai 2017, Chișinău. Chișinău: 2017. p. 127-134. ISBN 978-9975-46-325-6.
64. STĂNILĂ, E.-A. *Psihologia educaţiei pe tot parcursul vieţii: pentru specialişti şi adulţi interesaţi de propria dezvoltare.* Ed. a 3-a. Bucureşti: For You, 2017. 293 p. ISBN 978-606-639-158-0.
65. SZILAGYI, A.-M. *Manualul consultantului în carieră.* Iaşi: Institutul European. 2007. 280 p. ISBN 978-973-611-514-1.
66. ȘOITU, D. *Consilierea între profesie şi serviciu social.* În: Neamţu G. Tratat de asistenţa socială. Ed. a II-a. Iaşi: Polirom. 2011. 1340 p. ISBN 978-973-46-1436-3.
67. ȘOITU, L. *Dimensiuni ale consilierii educaţionale.* Iaşi: Institutul European. 2014. 346 p. 978-606-24-0064-4.
68. TEODORESCU, A. *Naraţiuni contemporane ale îmbătrânirii şi bătrâneţii între îmbătrânirea de succes şi moartea socială.* Iași: Institutul European. 2022. 352 p. ISBN: 978-606-24-0338-6.
69. TOMȘA, Gh. *Dicționar de orientare școlară și profesională.* București: Afeliu. 1996. 165 p. ISBN: 973-96973-0-7.
70. VILBROD, A., IONESCU, I. *Asistenţa socială în tranziţie.* Iaşi: Institutul European. 2004. 376 p. ISBN: 973-611-309-4.
71. ZAMFIR, C. *Nevoia de asistență socială.* În: POP, L. (coord.). *Dicționar de politică social.* București: Expert. 2002. 512 p. ISBN: 973-618-120-2.
72. ZAMFIR, E. *Psihologie socială - texte alese.* Iași: Ankarom. 1997. 490 p. ISBN: 973-9243-20-9.
73. ZANI, B., PALMONARI, A. *Manual de psihologia comunităţii.* Iaşi: Polirom. 2003. 420 p. ISBN 973-681-092-5.
74. BANDURA, A. *Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change.* Psychological Review. New York: Freeman. 84(2), 1977. 191–215 p. ISBN: 0-7167-2850-8.
75. BANKS, S. *Ethics and values in social work.* Palgrave Macmillan. 2012. 224 p. ISBN: 978-0-230-30017-0.
76. BURNARD, P. *Practical Counselling and Helping.* London, UK: Routledge. 1999. 256 p. ISBN: 0-415-18182-1.
77. CAVANAUGH, J., BLANCHARD-FIELDS, F. *Adult Development and Aging.* Wadswort, 2002. 624 p. ISBN: 0-534-56196-2.
78. EGAN, G. *The Skilled Helper: A Problem-Management Approach to Helping* (5th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company. 1994. 384 p. ISBN: 0-534-18172-4
79. FORMOSA, M. *Four decades of Universities of the Third Age: Past, present, future.* Ageing and Society, 34(1), 2014. p. 42–66. https://doi.org/10.1017/S0144686X12000797.
80. FOX, J. *Perspectives of experts-by-experience: An exploration of lived experience involvement in social work education.* Social Work Education, 41, 4, 2022. Accesat: 08.08.2025. Disponibil: https://www.tandfonline. com/ doi/ abs/ 10.1080/ 02615479.2020.186 1244.
81. FUND, K. *Counselling in Primary Care? A Review of the Research Evidence*. London: The King's Fund Institute. 1991. 58 p. ISBN: 1-85717-028-8.
82. *International Federation of Social Workers,* 2014. Global definition of social work. Accesat: 08.08.2025. Disponibil: https://www.ifsw.org/global-definiti- on-of-social-work.
83. LYMBERY, M. *Social work at the crossroads.* British Journal of Social Work, 31(3), 2001
84. MARC, C. J., MAKAI, D., BACTER, C. *The social worker - client relantionship: difficulties and solutions.* Bulletin of the Transilvania University of Brasov Series VII: Social Sciences Law. Vol. 12 (61). Nr. 2. 2019. Accesat: 08.08.2025. Disponibil: https://webbut.unitbv.ro/ index.php/Series_VII/article/view/1368.

85. MERRIAM, S. B., BIEREMA, L. L. *Adult learning: Linking theory and practice.* San Francisco: Jossey-Bass. 2014. 320 p. ISBN: 978-1-118-13057-4.
86. MEZIROW, J. *Transformative Dimensions of Adult Learning.* San Francisco: Jossey-Bass Publishers. 1991. 247 p. ISBN: 978-1-55542-339-1.
87. PAYNE, M. *Modern social work theory* (4th ed.). Oxford University Press. 2014. 464 p. ISBN: 978-0-19-967940-9.
88. SAVICKAS, M. L. *Career construction theory and practice.* În: R. W. Lent, S. D. Brown. Career development and counseling: Putting theory and research to work. Hoboken. NJ: Wiley. 2013. pp. 147–183. ISBN: 978-1-118-02435-4.
89. SEDEN, J. *Counselling Skills in Social Work Practice.* England: Berkshire. Open University Press. 2005. 176 p. ISBN: 0-335-21562-7.
90. VINCENT, S. *Being Empathic: A Companion for Counsellors and Therapists.* Oxon, UK: Radcliffe Publishing Ltd. 2005. 178 p. ISBN: 1-85775-671-1.
91. ZASTROW, C. *Introduction to Social Welfare.* Belmont. California: Wadsworth Publishing Company. 1987. 608 p. ISBN: 0-534-08306-8.
92. ZIMMERMAN, M. A. *Empowerment Theory.* În: J. Rappaport, E. Seidman (Eds.), Handbook of Community Psychology. New York: Kluwer Academic/Plenum. 2000. ISBN: 0-306-46160-0.
93. ZIMMERMAN, M. A. *Psychological Empowerment: Issues and Illustrations.* American Journal of Community Psychology. 23(5). 1995. pp. 581–599 p.
94. КУЗИНА, И.Г. *Теория социальной работы.* Владивосток: Изд-во ДВГТУ. 2006. 312 с. ISBN: 5-7596-0610-2.
95. ПРИСТУПЫ, Е. Н. *Социальная работа: теория и практика: учебник и практикум для вузов.* 2-е изд. Москва: Издательство Юрайт. 2026. 333 с. ISBN 978-5-534-18938-4.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

1. **DIWO, V.** *Calitățile definitorii ale asistentului social manifestate în contextul consilierii persoanelor de vârsta a treia.* În: Revista Studia universitatis Moldaviae. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova. 2025. nr. 9 (189). 180-187 p.
2. **DIWO, V.** *Formarea competenţelor profesionale ale studenţilor asistenţi sociali pentru consilierea persoanelor de vârsta a treia: modelul psihopedagogic.* În: Revista Didactica Pro…, revistă de teorie şi practică educaţională, 2025, nr. 5(153), pp. 17-21. ISSN 1810-6455. DOI: https://doi.org/ 10.5281/zenodo.10719390.
3. **DIWO, V., SILISTRARU, N.** *Procesul îmbătrânirii: modificări în contextul social ce afectează calitatea vieți persoanelor de vârsta a treia.* În: *Vector European*, 2022, nr. 2, pp. 121-124. / ISSN 2345-1106 /ISSNe 2587-358X.

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

1. **DIWO, V.** *Dimensiuni şi manifestări ale înţelepciunii la persoanele de vârsta a treia.* În: „Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare", conferință științifică internațională. Conferinţa ştiinţifică internaţională „Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare”, Ediția a 3-a, 10-11 octombrie, 2025 / comitetul științific: Alexandra Barbăneagră [et al.]. Chișinău: [S. n.], 2025 (CEP UPSC). – 708 p. ISBN 978-9975-48-322-3.
2. **DIWO, V.** *Sentimentul de singurătate la persoanele de vârsta a treia: cauze și factori.* În: Probleme sensibile și controversate ale societății contemporane. Conferinţă ştiinţifică naţională (2024; Chișinău). Probleme sensibile și controversate ale societăţii contemporane: Materialele Conferinţei ştiinţifice naţionale cu participare internaţională, Chișinău, 25-26 octombrie 2024/coordonatori: V. Ursu, L. Noroc. Chișinău: [S.n.], 2025 (CEP UPSC). 550 p. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. pp. 230-237. ISBN 978-9975-48-237-0.
3. **DIWO, V.** *Calitatea vieții la vârsta a treia: factori esențiali pentru o îmbătrânire activă și sănătoasă.* În: Materialele Conferinţei Ştiinţifice cu Participare Internaţională. Preocupări contemporane ale ştiinţelor socio-umane (15; 2025; Chișinău), Antet: Universitatea Liberă Internaţională din Moldova, Facultatea Ştiinţe Sociale şi ale Educaţiei, Şcoala Doctorală. Ed. a 15-a. Chișinău: Print-Caro. 13-14 martie 2025. p.660. pp. 641 – 646. ISBN 978-5-85748-158-5.
4. **DIWO, V.** *Calitatea vieții persoanelor de vârsta a treia.* În: The contemporary issues of the socio-humanistic sciences. Ed. 14, 7-8 decembrie 2023. Chișinău: SRL Print-Caro. 2023. Ediția 14. pp. 351-359. ISBN 978-9975-180-89-4.
5. **DIWO, V.** *Repere actuale privind politicile sociale specifice persoanelor vârstnice din Republica Moldova.* În: Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului în contextul valorilor europene , Ed. 1, 27 ianuarie 2022, Chișinău. Chișinău: „Adrilang” SRL. 2022. p. 163-167. ISBN 978-9975-3423-8-4.
6. **DIWO, V., SILISTRARU, N.** *Propria configurație a vârstei senescenței: explorarea reperelor conceptuale.* În: Conferința Republicană a Cadrelor Didactice, 26-27 februarie 2022. Vol. 5: Educație interculturală. Psihopedagogie și incluziune școlară. Chișinău: UST. 2022. pp. 143-148. ISBN 978-9975-76-387-5.
7. **DIWO, V.** *Arhitectura şi dinamica inteligenţei în procesul de îmbătrânire.* În: *Cercetare, inovare, dezvoltare* , Ed. Vol. 1, 4 aprilie 2025, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC. 2025. Vol. 1. p. 204-210. ISBN 978-9975-48-306-3.

ADNOTARE

Diwo Veronica. Formarea profesională inițială a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia. Chișinău, 2026.

Structura tezei: lucrarea conține adnotări în limbile română, rusă și engleză, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 200 titluri, 10 anexe, 153 pagini de text de bază, 21 figuri și 48 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: studenți, asistenți sociali, persoane vârstnice, formare profesională inițială, asistență socială, consiliere educațională, persoane de vârsta a trei, competențe profesionale, educație gerontologică, curriculum universitar.

Scopul cercetării constă în funtamentarea teoretică și metodologică a formării competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia.

Obiectivele cercetării includ: 1. determinarea reperelor teoretice privind îmbătrânirea activă, consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia și formarea competențelor profesionale în asistența socială; 2. identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare asistenților sociali pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia, cu referire la dimensiunile cognitive, relaționale, etice și metodologice; 3. investigarea modului de integrare a consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia în curriculumul programelor de formare profesională în asistență socială din Republica Moldova și Germania; 4. stabilirea nivelului inițial de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali necesare pentru realizarea consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia; 5. fundamentarea și elaborarea unui **Model pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia**; 6. elaborarea și validarea experimentală a demersului de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali, în baza Modelului pedagogic elaborat; 7. formularea concluziilor și recomandărilor privind optimizarea procesului de formare profesională inițială a viitorilor asistenți sociali în vederea realizării consilierii educaționale a persoanelor de vârstă a treia.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor rezidă în fundamentarea unei abordări integrative a formării profesionale inițiale a studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Cercetarea aduce contribuții prin: 1. conceptualizarea consilierii educaționale ca dimensiune a intervenției asistentului social în lucrul cu persoanele vârstnice; 2. identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare realizării acestei activități; 3. analiza comparativă a formării universitare în asistență socială din Republica Moldova și Germania și valorificarea bunelor practici relevante; 4. fundamentarea și elaborarea unui Model pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia, structurat pe componente interdependente – obiective, conținuturi, principii, forme, metode, tehnologii și evaluare – și orientat spre dezvoltarea integrată a competențelor cognitive, relaționale, etice și metodologice necesare realizării consilierii educaționale; 5. validarea experimentală a eficienței Modelului pedagogic elaborat în formarea competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârstă a treia.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice: Un prim rezultat îl constituie analiza conceptuală a consilierii educaționale în contextul asistenței sociale a persoanelor vârstnice, realizată prin integrarea perspectivelor interdisciplinare din domeniul educației, psihologiei, gerontologiei și asistenței sociale. Această abordare permite delimitarea și fundamentarea consilierii educaționale ca dimensiune relevantă a intervenției profesionale a asistentului social și oferă repere pentru proiectarea procesului de formare inițială.

Un alt rezultat îl reprezintă identificarea și structurarea competențelor profesionale necesare studenților asistenți sociali pentru desfășurarea eficientă a activității de consiliere educațională adresate persoanelor de vârsta a treia. Competențele identificate, raportate la dimensiunile cognitivă, relațională, etică și metodologică, constituie repere pentru selectarea și organizarea conținuturilor formării, pentru elaborarea strategiilor didactice și pentru stabilirea criteriilor și indicatorilor de evaluare a nivelului de pregătire profesională.

Un rezultat științific central al cercetării îl constituie elaborarea și fundamentarea teoretico-aplicativă a Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia. Modelul integrează și corelează componentele esențiale ale procesului de formare – finalități, competențe, conținuturi, principii, forme de organizare, metode și tehnologii didactice, precum și modalități de evaluare – într-o structură coerentă și funcțională. Din această perspectivă, Modelul pedagogic are rolul de a orienta și organiza procesul de formare profesională inițială, oferind un cadru aplicativ pentru dezvoltarea sistemică a competențelor necesare consilierii educaționale a persoanelor vârstnice. Totodată, acesta permite corelarea dimensiunii teoretice a pregătirii cu experiențele practice și cu cerințele reale ale activității profesionale a viitorului asistent social.

Funcționalitatea Modelului pedagogic este susținută prin validarea experimentală, realizată prin aplicarea instrumentelor de cercetare și analiza datelor obținute. Validarea a permis aprecierea eficienței demersului formativ și identificarea modificărilor produse în nivelul competențelor profesionale ale studenților, oferind suport empiric pentru aplicabilitatea Modelului în procesul de formare profesională inițială. Astfel, Modelul nu reprezintă doar o construcție teoretică, ci un instrument pedagogic aplicabil, orientat spre dezvoltarea competențelor profesionale necesare realizării consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea conceptului de consiliere educațională a persoanelor de vârsta a treia din perspectiva interdisciplinară a pedagogiei, asistenței sociale, gerontologiei educaționale și consilierii centrate pe persoană; delimitarea dimensiunilor și componentelor competențelor profesionale necesare studenților asistenți sociali pentru realizarea acestei activități; precum și fundamentarea și elaborarea unui Model pedagogic care explică, structurează și orientează procesul de formare a competențelor profesionale necesare consilierii educaționale a persoanelor de vârsta a treia.

Valoarea aplicativă constă în posibilitatea valorificării Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia, precum și a instrumentelor și demersului formativ elaborate, în cadrul cursurilor universitare, stagiilor de practică și programelor de formare continuă. Modelul și rezultatele cercetării pot fi utilizate de cadrele didactice, coordonatorii de practică și formatorii din domeniul asistenței sociale pentru proiectarea, organizarea și evaluarea activităților de formare profesională, orientate spre pregătirea viitorilor asistenți sociali pentru consilierea educațională a persoanelor de vârsta a treia.

Implementarea rezultatelor științifice: publicarea articolelor științifice în reviste de specialitate și participarea în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale; în activitatea didactică de pregătire și formare a studenților (UPSC și ULIM).

ANNOTATION

Diwo Veronica. The Initial Professional Training of Social Work Students for the Educational Counseling of Elderly Persons Place and Year: Chișinău 2026.

Structure of the thesis: the paper includes abstracts in Romanian Russian and English an introduction 3 chapters general conclusions and recommendations a bibliography of 200 titles 10 appendices 153 pages of main text 21 figures and 48 tables the results obtained are published in 9 scientific papers.

Keywords: students, social workers, older adults, initial professional training social work educational counseling elderly persons professional competences gerontological education university curriculum.

The aim of the research is to provide a theoretical and methodological foundation for the development of professional competencies among social work students in educational counseling for older adults.

The research objectives include: 1. identifying the theoretical foundations concerning active ageing, educational counseling of older adults, and the development of professional competences in social work; 2. identifying and structuring the professional competences required by social workers to conduct educational counseling for older adults, with reference to cognitive, relational, ethical, and methodological dimensions; 3. investigating how educational counseling of older adults is integrated into the curricula of social work professional training programs in the Republic of Moldova and Germany; 4. determining the initial level of development of the professional competences of social work students required for conducting educational counseling of older adults; 5. theoretically grounding and developing a Pedagogical Model for Developing the Professional Competences of Social Work Students for the Educational Counseling of Older Adults; 6. developing and experimentally validating a competence development intervention for social work students, based on the proposed Pedagogical Model; 7. formulating conclusions and recommendations for optimizing the initial professional training of future social workers for conducting educational counseling of older adults.

The scientific novelty and originality of the results lie in grounding an integrative approach to the initial professional training of social work students for the educational counseling of older adults. The research contributes through: 1. conceptualizing educational counseling as a dimension of social workers' professional intervention in working with older adults; 2. identifying and structuring the professional competences required for carrying out this activity; 3. conducting a comparative analysis of university-level social work education in the Republic of Moldova and Germany and drawing on relevant good practices; 4. theoretically grounding and developing a Pedagogical Model for Developing the Professional Competences of Social Work Students for the Educational Counseling of Older Adults, structured around interdependent components – objectives, content, principles, forms, methods, educational technologies, and assessment – and oriented toward the integrated development of the cognitive, relational, ethical, and methodological competences required for educational counseling; 5. experimentally validating the effectiveness of the proposed Pedagogical Model in developing the professional competences of social work students for the educational counseling of older adults.

Research results contributing to the solution of the scientific problem: A first major result consists in the conceptual analysis of educational counseling in the context of social work with older adults, achieved through the integration of interdisciplinary perspectives from education, psychology, gerontology, and social work. This approach enables the conceptual delimitation and theoretical grounding of educational counseling as a relevant dimension of social workers' professional intervention and provides a foundation for designing initial professional training. Another result consists in identifying and structuring the professional competences required by social work students for the effective implementation of educational counseling for older adults. The identified competences, related to the cognitive, relational, ethical, and methodological dimensions, provide benchmarks for selecting and organizing training content, developing teaching strategies, and establishing criteria and indicators for assessing the level of professional preparedness.

A central scientific result of the research is the development and theoretical-applied grounding of the Pedagogical Model for Developing the Professional Competences of Social Work Students for the Educational Counseling of Older Adults. The Model integrates and correlates the essential components of the training process – objectives, competences, content, principles, organizational forms, teaching methods and technologies, as well as assessment procedures – within a coherent and functional structure. From this perspective, the Pedagogical Model serves to guide and organize the initial professional training process, providing an applied framework for the systematic development of competences required for the educational counseling of older adults. At the same time, it enables the theoretical dimension of training to be correlated with practical experiences and with the actual requirements of the future social worker's professional activity. The functionality of the Pedagogical Model is supported by its experimental validation, carried out through the application of research instruments and the analysis of the data obtained. The validation made it possible to assess the effectiveness of the formative intervention and identify changes in the level of students' professional competences, thus providing empirical support for the applicability of the Model in initial professional training. Therefore, the Model is not merely a theoretical construct, but an applicable pedagogical instrument aimed at developing the professional competences required for conducting educational counseling of older adults.

The theoretical significance of the research consists in grounding the concept of educational counseling of older adults from the interdisciplinary perspectives of pedagogy, social work, educational gerontology, and person-centered counseling; delimiting the dimensions and components of the professional competences required by social work students to conduct this activity; and theoretically grounding and developing a Pedagogical Model that explains, structures, and guides the process of developing the professional competences required for the educational counseling of older adults.

The applied value lies in the possibility of utilizing the Pedagogical Model for Developing the Professional Competences of Social Work Students for the Educational Counseling of Older Adults, as well as the developed training instruments and formative intervention, within university courses, practical placements, and continuing professional development programs. The Model and the research findings may be used by academic staff, practice coordinators, and social work trainers to design, organize, and assess professional training activities aimed at preparing future social workers for the educational counseling of older adults.

Implementation of the scientific results: publication of scientific articles in specialized journals and participation in national and international scientific conferences; integration of the research results into teaching and student training activities at UPSC and ULIM.

DIWO VERONICA

FORMAREA PROFESIONALĂ INIȚIALĂ A STUDENȚILOR ASISTENȚI SOCIALI PENTRU CONSILIEREA EDUCAȚIONALĂ A PERSOANELOR DE VÂRSTĂ A TREIA

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar:	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj: 50 ex.
Coli de tipar:	Comanda nr.

Tipografia